

**Luokanopettajien käsityksiä oppilaan kouluun kiinnit-
tymisestä ja sen tukemisesta**

Nina Himanko ja Jarmo Honkanen

Kasvatustieteen pro gradu- tutkielma

Kevätlukukausi 2022

Kokkolan yliopistokeskus Chydenius

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Himanko, Nina & Honkanen, Jarmo. 2022. Luokanopettajien käsityksiä oppilaan kouluun kiinnittymisestä ja sen tukemisesta. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. 70 sivua.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata luokanopettajien käsityksiä oppilaan kouluun kiinnittymisestä ja sen tukemisesta. Tutkimuksessa tarkasteltiin sitä, millaisia käsityksiä luokanopettajilla on oppilaan kouluun kiinnittymisestä ja sen tukemisesta. Lisäksi tarkasteltiin luokanopettajien käsityksiä siitä, mikä merkitys kouluun kiinnittymisellä on oppilaan koulunkäyntiin. Tutkimuksen avulla kuvattiin myös sitä, millaisena oppilaan kouluun kiinnittyminen näytetään koulun arjessa.

Tutkimus on laadullinen tutkimus ja sitä määrittää fenomenografinen tutkimusote, jossa kiinnostuksen kohteena ovat ihmisten käsitykset ja arkiajattelu. Tutkimuksen aineisto koostuu kahdeksasta haastattelusta, jotka toteutettiin yksilöhaastatteluina toukokuussa 2022. Kaikki haastateltavat opettajat työskentelevät alakouluissa luokanopettajina. Haastateltavat valittiin harkinnanvaraista otantaa käyttäen ja perustuen vapaaehtoisuuteen. Aineisto analysoitiin fenomenografisesti ja kuvauskategoriat muodostavat tutkimuksen päätulokset.

Tutkimus osoitti, että luokanopettajien käsitykset kouluun kiinnittymisestä liittyvät turvallisuuden tunteeseen ja osallisuuden kokemukseen. Kouluun kiinnittynyt oppilas tulee kouluun mielellään ja on sitoutunut osallistumaan kaikkeen koulun toimintaan. Hänellä on koulussa ainakin yksi hyvä kaveri ja kodin asenne on koulunkäyntiä tukeva. Opettajan rooli turvallisen ilmapiirin rakentajana ja lämminhenkisenä, helposti lähestyttävänä, oppilasta kannustavana aikuisena tukee oppilaan kiinnittymistä kouluun. Myös jatkuvalla ryhmäytymisellä ja systemaattisella hyvinvointitaitojen opettamisella nähdään olevan kiinnittymistä tukevia vaikutuksia.

Asiasanat: luokanopettaja, oppilaan kouluun kiinnittyminen, käsitykset, fenomenografia

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO	5
2 OPPILAAN KOULUUN KIINNITTYMINEN	8
2.1 Kouluun kiinnittyminen ja sen lähikäsitteet	8
2.2 Miksi oppilaan on tärkeää kiinnittyä kouluun?	10
3 KOULUUN KIINNITTYMISEN TUKEMINEN.....	13
3.1 Kouluun kiinnittymistä tukevat tekijät.....	13
3.2 Opettajan toiminta oppilaan kiinnittymisen taustalla	17
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	21
4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	21
4.2 Tutkimuksen lähestymistapa.....	21
4.3 Tutkittavat ja tutkimusaineiston keruu.....	23
4.4 Aineiston analyysi.....	25
4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset ratkaisut.....	27
5 LUOKANOPETTAJIEN KÄSITYKSIÄ OPPILAAN KOULUUN KIIN-	
 NITTYMISESTÄ.....	29
5.1 Kiinnittymisen käsite luokanopettajien kuvailemana	30
5.1.1 Kouluun kiinnittynyt oppilas	30
5.1.2 Heikosti kiinnittynyt oppilas	32
5.1.3 Käsitteen tuttuus ja yleisyys	35
5.2 Kiinnittymisen merkitys luokanopettajien käsityksissä.....	38
5.2.1 Koulumenestys	38
5.2.2 Oppilaan hyvinvointi.....	40
5.2.3 Vaikutukset oppilaan tulevaisuuteen.....	41
5.3 Luokanopettajien käsitykset kiinnittymisen tukemisesta.....	43
5.3.1 Opettajan ammattitaito.....	44
5.3.2 Huoltajien tuki	49
5.3.3 Vertaisryhmään kuuluminen.....	51
6 POHDINTA	55
6.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	55
6.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	61

6.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet	62
LÄHTEET	65

1 JOHDANTO

Koulu on kodin ohella tärkein lapsen kasvun ja kehityksen ympäristö. Lasten ja nuorten elämässä hyvinvointi liittyy monella tapaa koulunkäyntiin ja oppimiseen. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaisesti koulun tavoitteena on luoda toimintakulttuuria, joka edistää oppimista, osallisuutta, hyvinvointia ja kestäväää elämäntapaa. Kouluun kiinnittymisen tulisi tukea koulua käyvän lapsen ja nuoren myönteisiä kokemuksia koulusta ja koulunkäynnistä, jotta jokainen oppilas voisi kokea oppimisen iloa ja koulunkäynnin mielekkyyttä.

Opetussuunnitelma (2014) perustuu oppimiskäsitykseen, jossa oppilas on aktiivinen toimija ja oppii parhaiten vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Oppilaan kokemukset ja käsitykset itsestään oppijana ohjaavat hänen oppimisprosessiaan ja motivaatiota. Osaamisen kehittymiseen vaikuttaa erityisesti se, miten työskennellään, sekä se, miten oppijan ja ympäristön vuorovaikutus toimii. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat etenkin asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia. Koulun toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavien periaatteiden mukaan rauhallinen ja hyväksyvä ilmapiiri, hyvät sosiaaliset suhteet sekä ympäristön viihtyisyys edistävät työrauhaa. (Opetushallitus, 2014.)

Kouluun kiinnittymiseen kohdistuvan tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään oppilaan koulunkäyntiin liittyviä ongelmia ja koulussa menestymisen edellytyksiä (Virtanen 2016). Vuorovaikutuksessa syntyvä vahva kouluun kiinnittyminen tukee oppilaan oppimista, hyvinvointia ja kehitystä (Upadyaya & Salmela-Aro, 2013). Vahva kouluun kiinnittyminen liittyy moniin positiivisiin ilmiöihin, mutta tärkeää olisi tunnistaa myös heikosti kiinnittyneet oppilaat sekä ne tekijät, joilla kouluun kiinnittymistä voidaan tukea. Koulussa yhteisöllisen oppilashuollon keinoin voidaan vahvistaa kaikkien oppilaiden kouluun kiinnittymistä ja kolmiportaisen tuen avulla tunnistaa oppimiseen, koulunkäyntiin ja kouluun kiinnittymiseen liittyviä tarpeita.

Useiden tutkimustulosten perusteella kouluun kiinnittyminen on merkittävä tekijä alakouluikäisen lapsen koulussa menestymiselle. Koulutulokkaiden

innostus oppimiseen pitäisi pystyä säilyttämään, sillä tutkimusten mukaan nuoremmat oppilaat ovat kiinnittyneempiä kouluun kuin esimerkiksi yläkouluissa olevat oppilaat. Oppilaan kouluun kiinnittymisen ja koulussa menestymisen kannalta näyttäisi tutkimusten mukaan olevan suurin merkitys erityisesti opettajan ja oppilaan välisellä lämminhenkisellä vuorovaikutussuhteella. Myös kouluympäristöä muokkaamalla ja monipuolisesti kehittämällä voidaan tukea oppilaan kouluun kiinnittymistä ja näin vahvistaa oppilaan myönteistä suhtautumista kouluun ja koulunkäyntiin. Vertaissuhteilla on oma merkityksellinen roolinsa kouluun kiinnittymisen tukemisessa, mutta sillä on havaittu olevan myös kiinnittymistä estäviä vaikutuksia. Kodin asenne koulua kohtaan voi niin ikään joko tukea tai heikentää oppilaan kiinnittymistä kouluun.

Opetussuunnitelman perusteissa (OPS, 2014) sanotaan, että koulun tehtävänä on oppilaan oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeminen yhteistyössä perheiden kanssa. Perusopetuksen tehtävänä on rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä, oppijoina ja yhteisön jäseninä sekä edistää yksilöllistä ja yhteisöllistä hyvinvointia ja kehitystä. Kaiken toiminnan tulee parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja elinikäistä oppimista vuorovaikutteisia oppimisympäristöjä hyödyntäen. Tavoitteena on myös kasvua ja oppimista edistävä toimintakulttuuri ja oppilashuolto. Koulutyön järjestämisessä tulee ottaa huomioon oppilaiden tarpeet, vahvuudet ja edellytykset. Opettajan tehtävään kuuluu oppilaiden oppimisen, työskentelyn ja hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen. Oppilaiden vastuulla on kouluyhteisön jäsenenä osallistua säännöllisesti koulutyöhön, suhtautua arvostavasti ja reilusti koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä noudattaa yhteisiä sääntöjä. (OPS, 2014.)

Oppilaan kiinnittymisen taso voi vaihdella monen eri tekijän vaikutuksesta ollen herkkä muutoksille, esimerkiksi opettajan tai ryhmän vaihtumiseen. Kouluun kiinnittyminen vahvistuu myönteisessä, hyväksyvässä ilmapiirissä ja laadukkaassa, lämminhenkisessä vuorovaikutuksessa. Tämä edistää myös oppilaan oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Opettajan työ koostuu lukuisista arvoihin perustuvista valinnoista jäsentäen oppitunteja ja vaikuttaen kaikkeen koulussa tapahtuvaan toimintaan. Opettaja on vastuussa siitä, millaiseksi vuorovaikutus luokassa muodostuu. Harjusen (2009) mukaan vuorovaikutuksessa kasvaa luottamukseen perustuva

opettajan pedagoginen auktoriteetti, joka näyttäytyy luokassa molemminpuolisena hyväksyntänä ja kunnioituksena. Oppilaiden kokiessa osallisuutta avoimessa ja välittömässä ilmapiirissä, heidän kiinnittymisensä kouluun vahvistuu ja motivaatio koulua kohtaan kasvaa näiden ilmiöiden ollessa vastavuoroisia keskenään. Opettaja rakentaa omaa pedagogista auktoriteettiaan refleктоimalla omaa työtään ja olemalla aktiivisessa vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa vahvistaen samalla myös omaa työhön kiinnittymistään, mikä edelleen tukee myös oppilaiden kiinnittymistä.

2 OPPILAAN KOULUUN KIINNITTYMINEN

2.1 Kouluun kiinnittyminen ja sen lähikäsitteet

Koulumaailmassa oppilaiden ihmissuhteita voidaan kuvata kouluun kiinnittymisen käsitteellä. Kokemukset ja tunteet koulun tärkeistä ihmissuhteista ja joukkoon kuulumisesta rakentavat oppilaan kouluun kiinnittymistä. Tärkeitä ihmissuhteita oppilaalle koulussa ovat suhteet opettajiin ja koulun muihin aikuisiin sekä vertaissuhteet. Tutkimusten mukaan myönteiset sosiaaliset kokemukset koulussa ovat yhteydessä parempiin oppimistuloksiin. Tässä pro gradu -tutkielmassa kouluun kiinnittymisen lähikäsitteinä nähdään oppilaan koulutyöhön kiinnittyminen, kouluviihtyvyys sekä oppilaan hyvinvointi.

Oppilaan kouluun kiinnittyminen (school engagement, student engagement) on prosessi, johon voidaan vaikuttaa opetuksen ja kasvatuksen keinoilla. Lisäksi se on moniulotteinen ilmiö, jolla on vahvat yhteydet oppimiseen ja kehittymiseen. Kouluun kiinnittyminen on oppilaan ja hänen kouluympäristönsä välistä vuorovaikutusta kuvaten oppilaan suhdetta kaikkeen, myös opetussuunnitelman ulkopuolella tapahtuvaan koulun toimintaan. (Virtanen, 2016.) Rumberg (2011) kuvailee kouluun kiinnittymistä syvälliseksi ja sitoutuneeksi toiminnaksi tiettyyn tehtävään ja toimintaan ruokkien motivaatiota ja innostusta. Kouluun kiinnittyminen voidaan nähdä myös siten, että oppilas kokee tulleensa hyväksytyksi toisten oppilaiden joukossa ja kokee saavansa tarvitsemaansa tukea koulunkäyntiin opettajilta (Manninen, 2018).

Pöysä (2020) erottelee kouluun kiinnittymisessä kaksi eri tasoa, oppilaiden yleinen kouluun kiinnittyminen ja oppilaan tilannesidonnainen taso. Tilannesidonnaisen kouluun kiinnittymisen tason tarkastelu mahdollistaa muuttuvien tekijöiden vaikutukset ymmärtämisen oppilaan kiinnittymiseen. Näiden kahden tason tutkiminen ilman vastakkainasettelua antaa monipuolista tietoa oppilaan kouluun kiinnittymisestä. (Pöysä, 2020.)

Kouluun kiinnittymistä voidaan mitata erilaisten mittareiden avulla. School Connected Scale (SCS) on yhdysvaltalainen, laajasti kansainvälisessä käytössä oleva mittari, jota Ollila, Koivisto, Karvonen ja Lindfors (2020) kertovat käyttäneensä tutkiessaan kouluun kiinnittymistä. SCS- mittarin avulla voi-

daan mitata tunteita koulua kohtaan, kokemusta joukkoon kuulumisesta, turvallisuuden ja tyytyväisyyden tunteista sekä näkemystä opettajien oikeudenmukaisuudesta (Ollila, Koivisto, Karvonen & Lindfors, 2020). Osana Alkuportaat-seurantatutkimusta tehdyssä Kujansuun (2020) tutkimuksessa käytettiin kahta erilaista mittaria mittaamaan kouluun kiinnittymistä. Tunneperäistä ja kognitiivista kiinnittymistä mitattiin SEI-mittarilla (Student Engagement Instrument) ja toiminnallista kiinnittymistä RAPS-mittarilla (Rochester Assessment Package for Schools).

Virtanen (2016) esittelee kouluun kiinnittymisen käytännön tarpeista lähtevänä ilmiönä, joka koostuu kolmesta ulottuvuudesta: tunneperäinen, toiminnallinen ja kognitiivinen kiinnittyminen. Tutkijat (esim. Pöysä, 2020; Virtanen 2016.) tarkastelevat näitä ulottuvuuksia kolmen teorian avulla. Hirchsin sosiaalisen kontrollin teoria pohjaa kysymykseen, miksi oppilaat eivät ole kiinnittymättä kouluun. Osallistumisen-samaistumisen malli keskittyy oppilaan toiminnalliseen kiinnittymisen tasoon, joka perustuu tunteisiin. Yksilön ja ympäristön näkökulma painottaa inhimillisiä perustarpeita pohjauten motivaatiotutkimukseen. (Finn & Zimmer, 2012; Pöysä, 2020; Sointu ym. 2017; Virtanen, 2016.)

Läheinen ja hieman suppeampi käsite kouluun kiinnittymiselle on koulu-työhön kiinnittyminen (academic engagement), joka kuvaa oppilaan kiinnittymistä akateemisiin tavoitteisiin eli tapaa ja suhtautumista hoitaa opiskeluunsa liittyviä tehtäviä. Kouluun kiinnittymiseen kohdistuvan tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään oppilaan koulunkäyntiin liittyviä ongelmia ja koulussa menestymisen edellytyksiä. Kouluviihtyvyys puolestaan kuvaa oppilaan arviota siitä, kuinka positiivisia hänen kokemuksensa koulusta ovat. Kouluviihtyvyys vaikuttaa kouluun kiinnittymisen lisäksi esimerkiksi oppilaan hyvinvointiin, poissaoloihin ja käyttäytymisen ongelmiin. (Virtanen, 2016; Ulmanen, 2017; Pöysä, 2018.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mainitaan oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioiminen ja edistäminen. Sointu, Virtanen, Lappalainen ja Hotulainen (2017) korostavat kouluun kiinnittymisen kasvatuksellista merkityksellisyyttä sen positiivisten vaikutusten vuoksi. Se sisältää opetuksellisesti ja kasvatuksellisesti tuttuja ilmiöitä, jotka liittyvät myös keskusteluun siitä, miten oppilaan epäonnistumista voitaisiin ehkäistä. Kouluun kiinnit-

tyminen suuntaa huomion oppilaan arvosanoista oppimisympäristöön ja sen kehittämiseen huomioiden oppilaan omat vahvuudet. (Sointu, Virtanen, Lappalainen & Hotulainen, 2017.)

Hyvinvointi riippuu asiayhteyksistä ja on oppilaalle subjektiivinen kokemus liittyen ihmisten välisiin suhteisiin kouluympäristössä. Koulussa hyvinvointia voidaan vahvistaa esimerkiksi oppimistilanteissa siten, että oppilaan on mahdollista tuntea osallisuutta ja joukkoon kuulumisen tunteita. Suuri merkitys oppilaan kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille on koko kouluyhteisöllä ja perheellä. (Manninen, 2018.)

Motivaatiotutkimus on laajentanut kiinnittymisen tarkastelua tiedollisella tasolla tapahtuvaan toimintaan, tullen näin osaksi kiinnittymisen rakennetta kouluun kiinnittymistä koskevassa kirjallisuudessa (Ulmanen, 2017). Oppilaan kouluun kiinnittyminen on tiiviissä yhteydessä motivaatioon ja kouluhyvinvointiin näiden ollessa vastavuoroisessa suhteessa toisiinsa. Tutkimuksissa onkin tarkasteltu kouluun kiinnittymistä esimerkiksi kouluviihtymisen, kouluyhteisöön kuulumisen, oppimisen ilon, koulu-uupumuksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmista. (Vasalampi ym. 2018.)

2.2 Miksi oppilaan on tärkeää kiinnittyä kouluun?

Oppilaan kouluun kiinnittymisen tärkeys ja sen positiivinen merkitys on keskiössä lukuisissa tutkimuksissa. Kouluun kiinnittymistä on tutkittu niin opintomenestyksen ja motivaation näkökulmista, kuin erilaisten oppimisen vaikeuksien sekä elinikäisen oppimisen näkökulmista. Kouluun kiinnittyminen nähdään merkityksellisenä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäjänä, ja juuri ne tekijät osaltaan tukevat kouluun kiinnittymistä. Näiden ilmiöiden väliset yhteydet ja ilmentymät vaikuttavat niin ikään myös myöhempiin valintoihin elämässä, kuten esimerkiksi jatko-opintoihin ja elämässä suoriutumiseen.

Virtanen (2016) kuvailee kouluun kiinnittymiseen yhteyttä sisäiseen motivaatioon sen terminologian avulla siten, että kiinnittyminen voidaan tulkita innostumiseksi ja vapaaehtoisuudeksi. Jotta oppilas kiinnittyisi kouluun ja sitou-

tuisi kouluyhteisöön ja oppimistavoitteisiin, on opettajan tehtävä tukea oppilaan koulumotivaation vahvistamista (Lerikkanen & Pakarinen, 2018).

Oppilaan kouluun kiinnittyminen on tiiviissä yhteydessä motivaatioon ja kouluhyvinvointiin. Mannisen (2018) mukaan oppimisen ja hyvinvoinnin yhteys nähdään viimeaikaisten tutkimusten mukaan yhä vahvempana. Tutkimuksissa onkin tarkasteltu kouluhyvinvointia esimerkiksi kouluviihtymisen, kouluyhteisöön kuulumisen, oppimisen ilon, koulu-uupumuksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmista. Ulmanen (2017) erittelee väitöstutkimukseensa koulutyöhön kiinnittymisen kaksi tutkimussuuntausta: oppilaiden koulupudokkuuden ehkäisyyn liittyvä ja motivaation tutkimukseen liittyvä tutkimussuuntaus.

Vasalampi kollegoineen (2012) kuvaa, kuinka suomalaiset nuoret arvioivat tyytyväisyyttään omaa elämää kohtaan korkeaksi, mutta samaan aikaan heidän kokemuksensa kouluyhteisöön kuulumisesta ovat kansainvälisessä vertailussa (OECD 2017) heikompia kuin monissa muissa maissa. (Vasalampi ym. 2018.) Välijärven (2017) mukaan PISA-tutkimuksessa tehdyn laajan selvityksen mukaan nuorten yhteenkuuluvuuden tunne on heikentynyt ja noin 15% oppilaista kokee ulkopuolisuutta omassa kouluyhteisössä.

Finn ja Zimmer (2012) näkevät oppilaan kouluun kiinnittymisen tapahtumana, jonka avulla motivaatioprosessi johtaa oppilaan menestymiseen koulussa. Kouluun kiinnittyminen on oppimisen kannalta välttämätöntä ja vaikuttaa tutkimusten mukaan merkittävästi oppimistuloksiin. Akateemisesti motivoituneet oppilaat pitävät koulunkäynnistä ja nauttivat oppimisesta, osallistuvat mielellään kaikkeen koulun toimintaan ja uskovat koulun tärkeyteen, mikä puolestaan vahvistaa kouluun kiinnittymistä (Finn & Zimmer, 2012). Oppimista ei Virtasen (2016) mukaan voi tapahtua ilman aktiivista kouluun ja oppimista edistäviin tehtäviin kiinnittymistä, vaikka oppilas olisi motivoitunut oppimaan. Myös Lerikkanen ja Pakarinen (2018) kuvaavat motivaation ja oppimisen yhteyksiä kouluun kiinnittymiseen. Oppimisen tutkimus keskittyy enenevässä määrin kuvaamaan oppimista sosiokulttuurisena vuorovaikutustapahtumana, mikä vaatii myös motivaation rakentumisen tutkimista samoin. Tutkimusten mukaan turvallinen ja myönteinen, vuorovaikutuksellinen oppimisympäristö tukee oppilaiden osallisuuden kokemuksia edistäen kouluun kiinnittymistä ja

motivaatiota. Koulumotivaatio on kiinnostusta koulua kohtaan, halua osallistua ja kiinnittyä koulun toimintaan, sitoutua tavoitteisiin, arvoihin ja toimintoihin. Oppilaan kiinnostus koulua kohtaan on tärkeä, jotta hän sitoutuisi oppimistavoitteisiin, ponnistelisi sitkeästi ja kiinnittyisi kouluyhteisöönsä. (Lerikkanen & Pakarinen, 2018; Sointu ym, 2017.)

Oppilaan kouluun kiinnittyminen on monitahoinen ilmiö ja välttämätöntä oppimisen kannalta. Se muokkautuu läpi koulupolun ja siihen voidaan vaikuttaa nimenomaan kasvatuksellisin keinoin. (Finn & Zimmer, 2012.) Toisaalta tutkimuksista käy ilmi sekin, että kouluun kiinnittyminen hidastuu iän mukana. Juuri koulun aloittanut oppilas on usein täynnä intoa ja sitä intoa tulisi koulun pystyä ruokkimaan. Eccless ja Wang (2012) toteavat kouluun kiinnittymisellä olevan oppilaan koulumenestyksen lisäksi merkittäviä vaikutuksia oppilaan myöhempään kehitykseen tullakseen yhteiskunnan osaavaksi jäseneksi.

Kouluun kiinnittyminen auttaa suuntaamaan huomiota kouluympäristön muokkaamiseen oppilaan myönteisiä kokemuksia tukevaksi (Fredricks, Ye, Wang & Brauer, 2019). Tunteilla ja vuorovaikutussuhteilla on merkittäviä vaikutuksia oppimiseen ja motivaatioon. Kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri saa oppilaissa aikaan yhteenkuuluvuuden tunnetta ja yhdessä laadukkaan vuorovaikutuksen kanssa tukee motivaation kehittymistä ja tehtävistä suoriutumista sekä koulussa viihtymistä. Koulussa luokan ilmapiiri muodostuu siitä, millaiseksi oppilaat kokevat vuorovaikutussuhteet, sekä suhteessa luokkatovereihin että opettajiin. Koulussa ilmapiirin ollessa kannustava, sekä oppimista että oppilaiden minäkuvan vahvistamista tukeva, oppilaiden sitoutuminen ja kouluun kiinnittyminen on korkeampaa. (Deci & Ryan, 2016.)

3 KOULUUN KIINNITTÄMISEN TUKEMINEN

3.1 Kouluun kiinnittymistä tukevat tekijät

Perusopetuksen ydintehtäviin kuuluu opetuksen ja oppimisen rinnalla oppilaiden hyvinvoinnin edistäminen (Opetusministeriö, 2012). Tunne joukkoon kuulumisesta ja hyväksytyksi tulemisesta on osa hyvinvointia. Oppilaan kouluun kiinnittymistä voidaan tukea sekä ryhmätasolla että yksilötasolla. Ryhmätasolla kiinnittymistä voidaan tukea esimerkiksi vahvistamalla yhteenkuuluvuuden tunnetta ja sosiaalisia suhteita. Yksilötason kiinnittymistä tukevat esimerkiksi opettajan ja oppilaan välisen suhteen vahvistaminen sekä oppilaan osaamisen ja minäkuvan parantaminen. (Virtanen, 2016.) Oppilaan kokemukset ja tunteet ovat merkittävä tekijä oppilaan kouluun kiinnittymisen rakentumisessa ja ylläpitämisessä. Kouluun ja opiskeluun liittyvät positiiviset tunteet ja kokemukset vahvistavat oppilaan yleistä hyvinvointia, mikä vahvistaa kouluun kiinnittymistä. (Tian, Chu & Huebner, 2015.)

Pöysä (2020) on tutkinut tilannesidonnaista kiinnittymistä, joka tutkimusten mukaan vaihtelee esimerkiksi oppituntien välillä. Oppilaan yleinen kouluun kiinnittyminen on tiiviisti yhteydessä tilannesidonnaiseen kiinnittymiseen, jossa opettajan ja oppilaan välinen opetuksellinen vuorovaikutus on merkityksellistä. Oppilaat oppivat ja kehittyvät saadessaan onnistumisen kokemuksia, mikä mahdollistuu laadukkaana opetuksen ja vuorovaikutuksen keinoin. Koulun arvopohja ja ihmiskäsitys ilmenee jokapäiväisissä, arkisissa kohtaamisissa ja vuorovaikutustilanteissa, joista tärkeimmät ovat oppilaan ja opettajan väliset kohtaamiset. Hyvän oppilaantuntemuksen avulla on mahdollista tunnistaa ne oppilaat, jotka tarvitsevat tukea erilaisten kouluun liittyvien haasteiden kanssa. Koulun tulisi auttaa oppilaita löytämään omat vahvuutensa, kannustaa sinnikkyteen ja löytämään oppimisen iloa ja omaa paikkaansa.

Oppimisen ilo ja yhteenkuuluvuuden tunne, onnistumisen ja pystyvyyden tunteen kokemukset muotoutuvat innostavassa ympäristössä. Koulu ja opiskelu ovat tärkeitä kehitystehtäviä, ja niissä onnistunut suoriutuminen sekä lisää hyvinvointia että ennustaa menestymistä seuraavissa kehitysvaiheissa. Widlundin (2021) mukaan on tärkeää havaita, ettei vahva kouluun kiinnittyminen

välttämättä tarkoita oppilaalla olevan korkeaa koulumotivaatiota. Vahva kiinnittyminen ei automaattisesti tarkoita myöskään sitä, etteikö vahvasti kiinnittyneellä oppilaalla olisi tuen tarpeita. Tämän takia kaikkien oppilaiden taitojen ja hyvinvoinnin systemaattinen arviointi tukee kouluun kiinnittymisen edellytyksiä. (Widlund, 2021.) Huonosti motivoituneiden ja koulutyössään passiivisten oppilaiden kohdalla kiinnittymisen vahvistaminen on erityisen tärkeää (Christenson & Reschly, 2012).

Oleellista oppilaan kouluun kiinnittymisen tukemisessa on oppilaan pitäminen koulupolulla sekä oppilaan yleinen hyvinvointi. Myönteisen koulunkäynnin kierre tulisi säilyttää ja oppilaan myönteisiä kokemuksia koulusta ja koulunkäynnistä tulisi tukea. Tämä on mahdollista vahvistamalla oppilaan oppimaan oppimisen taitoja, vuorovaikutussuhteita sekä suuntaamalla oppilaan huomiota enemmän kouluympäristöön. (Fredricks, Ye, Wang & Bauer, 2019.)

Kouluun kiinnittymiseen voidaan vaikuttaa olennaisesti myös muokkamalla oppimisympäristöä. Toiminnan organisoinnilla tuetaan oppilaiden itsesääätelyä, minkä johdosta oppilaalla on paremmat mahdollisuudet oppimiseen ja sitä kautta kouluun kiinnittymiseen. Toiminnan organisointi on luokkahuoneessa tapahtuvia prosesseja, jotka liittyvät käyttäytymisen säätelyyn, oppilaiden tuotteliaisuuteen ja opetuksen käytänteisiin. Hyvän itsesäätelyn avulla toimivassa luokkahuoneessa oppilaan on mahdollista olla aktiivinen toimija, mikä vahvistaa hänen kiinnittymistä. Hyvin organisoidussa ympäristössä oppilaalla on järkevää tekemistä ja he ovat kiinnostuneita oppimisesta. Silloin sekä oppilaan käyttäytyminen on hyvää että hänen kiinnittyminen kouluun ja koulutyöhön on sujuvaa. (Lehtinen ym., 2016.)

Perusopetuksen opetussuunnitelmassa (2014) oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöjen tulee tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Kaikki yhteisön jäsenet vaikuttavat toiminnallaan oppimisympäristöihin. Hyvin toimivat oppimisympäristöt edistävät vuorovaikutusta, osallistumista ja yhteisöllistä tiedon rakentamista. (OPS, 2014.)

Oppilaiden osallisuuden ja kuulluksi tulemisen kokemukset koulussa tukevat kouluun kiinnittymistä. Nämä kokemukset säätelevät oppilaan tunteita ja

asenteita koulua kohtaan. Tutkimusten mukaan tunteisiin ja asenteisiin vaikuttaa oppilaan koko sosiaalinen ympäristö. Samoin hyvät kognitiiviset opiskelutaidot mahdollistavat onnistumisen kokemukset vahvistaen kiinnittymistä. Kokonaisvaltainen kiinnittymisen edellyttää vahvaa kuulumisen kokemusta (Ulmanen, 2017).

Yhteisöllinen oppilashuolto on osa toimintakulttuuria ja sen avulla voidaan myös tukea kaikkien oppilaiden kouluun kiinnittymistä. Koulun tulee Opetussuunnitelman (2014) mukaan taata toimintaympäristönä kaikille tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja kasvuun sekä edistää hyvinvointia ja turvallisuutta. Koulussa tulee arvostaa hyväntahtoisuutta ja ystävällisyyttä sekä puuttua epäasialliseen käytökseen. Tämä kaikki rakentaa oppilaiden luottamusta kouluun mahdollistaen myös kouluun kiinnittymisen. Myös erityisesti se, miten koulussa työskennellään ja kuinka vuorovaikutus koulussa toimii, vaikuttavat oppilaan osaamisen kehittymiseen. Oppilaille annettava palaute sekä oppimisen ohjaus ja tuki vaikuttavat asenteisiin, motivaatioon ja tahtoon toimia. (OPS, 2014.) Juuri nämä edellä mainitut opetussuunnitelmaan kirjatut tekijät ovat tutkimusten mukaan oppilaan kouluun kiinnittymiseen oleellisesti vaikuttavia tekijöitä.

Ilman vuorovaikutussuhdetta ei voi tapahtua kiinnittymistä. Vuorovaikutuksen lisäksi Harjunen (2011) nostaa merkitykselliseksi opettajan luottamuksen paitsi oppilaisiin, myös itseensä. Harjusen mukaan oppilaat kaipaavat esimerkiksi kuuntelemista, avointa ilmapiiriä sekä rohkaisua, aitoutta ja reiluuutta opettajalta. Näitä asioita oppilaat arvostavat ja sitä kautta oppilaiden on helppo pitää opettajasta, mikä mahdollistaa vuorovaikutussuhteen vahvistumista. (Harjunen, 2011.) Myös esimerkiksi opettajan oma persoona, ammattitaito, opetustyyli ja oppilaiden erilaisuuden huomiointi vaikuttavat oppilaiden kokemaan hyvinvointiin ja tukevat kouluun kiinnittymistä. Kiinnittymisen tukeminen myös suojaa oppilasta kiinnittymättömyydeltä. (Manninen, 2018; Virtanen, 2016; Ulmanen, 2017.)

Opettajan ja oppilaan välisellä vuorovaikutuksella on Ulmanen (2017) tutkimuksen mukaan merkittävä yhteys oppilaiden keskinäiseen vuorovaikutukseen. Opettajan ja oppilaan välisessä vuorovaikutuksessa rakentuva kuulumisen kokemus on yhteydessä kuulumisen kokemukseen vertaisvuorovaikutuk-

nessa. Vahvistamalla suhdetta oppilaaseen on opettajalla mahdollisuus tukea myös oppilaiden välistä vuorovaikutusta koulunkäynnin eri vaiheissa. Oppilaiden keskinäinen vuorovaikutus ja aktiivinen rooli oppimisessa vahvistaa ja syventää myös opetuksen sisältöjä.

Vertaisryhmän vaikutus kuulumisen kokemuksiin on edelleen Ulmasen (2017) mukaan monisyinen ja osaltaan se selittyy sillä, että lapsella ja nuorella on perustavanlaatuinen tarve saada hyväksyntää ja arvostusta vertaisten keskuudessa. Oppilaan kokemus omasta asemastaan nimenomaan vertaissuhteissa rakentaa hänen hyvinvoinnin kokemusta, johon vaikuttaa koko sosiaalinen ympäristö.

Oppilaan myönteiset suhteet opettajiin ja perheeseen saattaa puolestaan kompensoida heikkoa kuulumisen kokemusta vertaisryhmässä. Kindermann (2015) puolestaan toteaa, että monet oppilaat pitävät koulunkäynnistä pääosin siksi, että ystävät ovat siellä. Opettajan vastuulla on rakentaa ja vahvistaa oppilaiden välisiä vuorovaikutussuhteita, sillä ystävyysuhteiden vaikutus kouluun kiinnittymisen tunteen lisäksi vaikuttaa pitkälle oppilaan tulevaisuuteen.

Wang ja Eccless (2013) kuvaavat tutkimustuloksissaan ystävien hyväksynnän ja myönteisten ystävyysuhteiden positiivista vaikutusta kouluun kiinnittymiseen. Toisaalta Virtanen (2016) ei ole tutkimuksessaan löytänyt vertaissuhteiden ja kouluun kiinnittymisen välillä merkittäviä kiinnittymistä tukevia yhteyksiä. Vertaissuhteet vaikuttavat tutkimusten mukaan siis olevan melko riittävä tekijä kouluun kiinnittymisessä. Jo ennestään on tiedossa kuitenkin se, että ystävien olemassaololla on merkittävät vaikutukset ihmisen hyvinvoinnille ja jopa yksi läheinen ystävä saattaa riittää tukemaan yleistä tyytyväisyyttä elämää kohtaan.

Alkuportaattutkimuksessa (Kiuru ym., 2012) on havaittu, että jos oppilaalla on ongelmia kaverisuhteissa, näyttää opettajan ja oppilaan välisellä suhteella olevan vielä enemmän merkitystä oppilaan koulunkäynnin suhteen. Opettaja-oppilassuhde nousee siis merkitykselliseksi myös vertaissuhteiden toimivuuden kannalta, jotta vertaissuhteet tukisivat kouluun kiinnittymistä. Toisaalta Vollet, Kindermann ja Skinner (2017) ovat tutkimuksessaan todenneet, että parhaiten kiinnittyneitä ovat ne oppilaat, jotka saavat riittävästi tukea sekä opettajalta että vertaisryhmältä.

Erittäin merkityksellinen oppilaan kouluun kiinnittymistä vahvistava yhteys on opettajan oma työhön kiinnittyminen (Soini, Pietarinen, Pyhälto, Westling, Ahonen & Järvinen, 2012). Opettajan työhön kiinnittyminen on keskeinen voimavara mielekkään kasvu ympäristön rakentamisessa. Opettajan kiinnittyminen näyttäisi Soinin ja kollegoiden (2012) tutkimuksen mukaan määrittävän myös muiden osallisten kiinnittymistä kouluyhteisössä. Jos opettajan kiinnittyminen on heikkoa, se heijastuu koko koulujärjestelmään. Toisaalta vahvasti kiinnittyneet opettajat ovat keskeinen voimavara kaikessa koulun toiminnassa. Työhönsä kiinnittynyt opettaja kokee työssään ammatillista pätevyyttä, on energinen ja sitoutunut, toisin kuin heikosti kiinnittynyt opettaja, joka kokee uupumusta ja kyynistymistä työssään. (Soini ym., 2012.) Opettajien työhyvinvointi ja työssä jaksaminen sekä yleinen tyytyväisyys elämään voidaan ajatella työhön kiinnittymisen sisällöiksi samoin kuin oppilailla kouluun kiinnittymiseen.

3.2 Opettajan toiminta oppilaan kiinnittymisen taustalla

Opettajan ja oppilaiden välinen vuorovaikutus on keskeinen opetuksen laadun määrittäjä. Opettajan visuaalisen huomion kiinnittyminen säätelee Lerkkasen ja Pakarisen (2018) mukaan vuorovaikutusta ja oppilaiden kokemuksia koulusta. Opettajan työhön liittyvät haasteet voivat kuormittaa ja osaltaan heikentää opettajan kykyä pitää yllä vuorovaikutusta, mikä saattaa vaikuttaa heikentävästi oppimiseen, motivaatioon ja sitä kautta oppilaan kokemaan hyvinvointiin ja kouluun kiinnittymiseen. (Lerkanen & Pakarinen, 2018.) Opettajan työn tukeminen ja sekä opettajan että työyhteisön hyvinvoinnin lisäämisen voi nähdä parantavan myös opettajan mahdollisuuksia tukea oppilaan kouluun kiinnittymistä.

Vuorovaikutussuhteessa kunnioitus ei saa jäädä ainoastaan sanalliselle tasolle vaan sen on toteuduttava kaikissa eri tilanteissa ja ratkaisuisissa. Opettajan täytyy kunnioittaa siis oppilastaan ja annettava lapselle elintila sekä huolehtia lapsen perusoikeuksista. Lapsi lisää kunnioituksen kautta omaa itsearvostustaan. (Mattila, 2007.)

Pedagogisella suhteella on kuvattu kasvatustodellisuuden rakennetta ja sen ydintä. Pedagogisessa suhteessa on kyse kasvatettavan ja kasvattajan välisestä suhteesta, jonka perusrakenteen muodostavat kasvattaja, kasvatettava ja kulttuuri (Siljander, 2016). Harjusen (2002) mukaan pedagogisen suhteen muodostuminen on riippuvainen opettajien ja oppilaiden välisestä vuorovaikutussuhteesta sekä opettajien tiedollisesta ja taidollisesta osaamisesta. Opettajan on tärkeä kohdella oppilaitaan sekä yksilöinä että ryhmässä, mutta sen lisäksi pitää myös pystyä hallitsemaan opetettavat ainesisällöt. (Harjunen, 2002.) Opettajalla on koulussa asema ja tehtävä, josta kumpuaa auktoriteetin oikeutus. Lisäksi opettajan työn keskeisenä moraalina ja aseman edellyttämänä velvollisuutena on toimia ulkoapäin asetettujen määräysten, esimerkiksi lakien ja koulumaailman sääntöjen mukaisesti.

Harjunen (2002) kuvaa auktoriteettia kouluympäristöön rajattuna pedagogiseksi auktoriteetiksi, jolloin opettaja toimii auktoriteettina. Meren (1998) mukaan pedagoginen auktoriteetti on molemminpuoleista luottamusta herättävä vuorovaikutussuhde, joka saa oppilaassa aikaan positiivisia kokemuksia. Pedagogisen auktoriteetin perustana on luottamussuhde, johon kuuluvat opettajan sisältötieto sekä opetukseen liitettävä tietotaito. Pedagogisen auktoriteetin syntyyn tarvitaan siis oikeanlainen status sekä pedagoginen suhde. (Harjunen, 2002; Meri, 1998.)

Hyvän auktoriteetin omaavasta opettajasta voi tulla mieleen hahmo, joka keskustelee oppilaidensa kanssa ja asettaa kohtuullisia rajoja. Opettaja ei saa unohtaa antaa oppilailleen vapauksia ja opettajan on huomioitava oppilaidensa mielipiteet. (Harjunen, 2002.) Opettajan ja oppilaan lämmintä ja myönteistä suhdetta puoltaa myös Saloviita (2007), jonka mukaan opettajan ensimmäinen tehtävä on rakentaa vuorovaikutussuhde ja luoda lämmin ilmapiiri. Terve ja kestävä auktoriteettisuhde rakentuu hyvän vuorovaikutussuhteen perustalle, josta löytyy läsnäoloa, vastuuta, luottamusta, arvostusta sekä kunnioitusta (Harjunen, 2002).

Useiden tutkimusten mukaan opettajan osoittama tunnetuki oppilaalle vahvistaa oppilaan kouluun kiinnittymistä ja samalla suojaa kouluun kiinnittymättömyyttä vastaan. Laadultaan hyvän opettajan ja oppilaan välisen vuorovaikutussuhteen on osoitettu vahvistavan oppilaan kiinnittymistä opetukseen

ja oppituntiin, mikä vahvistaa yleistä kouluun kiinnittymistä. Lämmin vuorovaikutus opettajan ja oppilaan välillä edistää myös oppilaiden välistä vuorovaikutusta ja tukee näin myös oppilaan koulumotivaatiota ja kiinnittymistä kouluun. (Virtanen, Lerkkanen, Poikkeus & Kuorelahti, 2015.)

Opettajan luoma tunnetuki luokassa vaikuttaa oppilaan oppimistuloksiin ja myöhempään koulupolkuun. Myönteinen vuorovaikutus, vastavuoroisuus opettajan ja oppilaan välillä, opettajan sensitiivisyys oppilaan yksilöllisille tarpeille ja oppilaiden kiinnostuksen kohteiden huomiointi ovat esimerkkejä opettajan onnistuneista kiinnittymistä tukevista elementeistä. Myös opettajan antaman laadukkaan ohjauksellisen tuen vaikutus kiinnittymiseen oppimistulosten kehittymisen näkökulmasta on merkittävä liittyen opettajan ja oppilaan väliseen vuorovaikutukseen. Opettajan taito keskustella oppilaiden kanssa, esittää kysymyksiä, antaa oikeaa palautetta oikeaan aikaan, tukee oppilaan oppimisprosessia ja vahvistaa edelleen hänen kiinnittymistä kouluun ja koulutyöhön. (Lehtinen ym. 2016.)

Oppilaan sukupuoli ja oppimisen haasteet näyttävät tutkimusten mukaan vaikuttavan opettajan ja oppilaan väliseen vuorovaikutukseen. Suhde muodostuu kielteisemmäksi poikiin ja niihin oppilaisiin, joilla on haasteita käyttäytymisessä tai oppimisessa. Edelleen, mitä enemmän ristiriitoja oppilaan ja opettajan välisessä vuorovaikutuksessa on, sitä heikompaa on oppilaan kouluun kiinnittyminen. (Kiuru ym., 2012.)

Oppilaan heikkoon kuulumisen kokemukseen vaikuttaa vahvasti se, jos hän kokee saavansa heikosti tukea opettajaltaan (Ulmanen, 2017). Hyvän opettajasuhteen merkitys oppilaan kouluun kiinnittymiselle on ensiarvoisen tärkeä kaikenikäisille oppilaille. Erityisesti opettajan ja oppilaan välisellä vuorovaikutussuhteella on merkitystä niille oppilaille, joilla on vaikeuksia koulunkäynnissä ja oppimisessa. Oppilaan kouluun kiinnittymistä voidaan parhaiten tukea paitsi panostamalla tähän opettajan ja oppilaan väliseen vuorovaikutukseen, myös tukemalla erilaisia oppimisen vaikeuksia. (Virtanen, 2016.)

Laadukas opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutussuhde tukee myös lasten sosiaalista kehitystä. Lämmin suhde muodostuu sekä läheisyydestä että avoimesta vuorovaikutuksesta. Tähän vuorovaikutussuhteen laatuun vaikuttavat esimerkiksi opettajan tunteet, hyvinvointi ja uskomukset. Oppilaan ominai-

suudet puolestaan vaikuttavat siihen, millainen suhde opettajalla on oppilaaseen ja miten opettaja toimii oppilaiden kanssa. (Lehtinen ym., 2016.)

Asiantunteva opettaja tukee oppilaidensa opiskelua ammattitaitoisella otteellaan ja korkean motivoimisen ansiosta oppilaat saavuttavat hyviä oppimistuloksia. (Saloviita, 2007.) Tärkeintä luokkayhteisössä on se, että jokainen oppilas voi kysyä mieltä askarruttavista asioista liittyivät ne sitten koulunkäyntiin tai omaan henkilökohtaiseen elämäänsä. Tätä kautta he saavat tukea kasvuun ja kehitykseen, kun ilmapiiri on turvallinen. Oppilaat toimivat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja siten kehittävät omaa identiteettiään sekä oppivat toimimaan erilaisten ihmisten kanssa ja ottamaan toiset huomioon. (Saloviita, 2009.)

Opettaja on paljon vartijana oppilaan oppimisen, kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja kouluun kiinnittymisen tukijana. Kaikki valinnat, joita opettajina teemme oppilaiden koulunkäynnin tukemiseksi, vaikuttaa meidän kaikkien tulevaisuuteen. Koulumotivaation tukeminen ja laadukkaassa vuorovaikutuksessa oppilaan tarpeista ja vahvuuksista lähtevä oppimisen polku vahvistaa oppilaan kiinnittymistä kouluun ja koulutyöhön sekä tarjoaa rakennuspalikoita tulevaisuutta varten. Wangin ja Ecclessin (2013) mukaan opettajan tulisi pyrkiä luokkahuoneessa tasapainoon akateemisen toiminnan ja sosiaalisten ulottuvuuksien suhteen, jolloin on mahdollista auttaa oppilaita kiinnittymään vahvasti. Opettajan kiinnostus oppilaan osaamista kohtaan, kunnioittavuus, ystävällisyys ja oppilaiden ymmärtäminen lisäävät oppilaiden oppimisen iloa ja kokemusta koulutyön merkityksellisyydestä vahvistaen kouluun kiinnittymistä (Ulmanen, 2017).

Luokassa on yhtä monta muuttujaa kuin on ihmisiä ja tasapainotila on liikkeessä olevalle ympäristölle vain väliaikaista. Opettaja tekee työssään eettisiä valintoja siitä, mikä on tärkeää, millaista toimintaa ja vuorovaikutusta luokassa halutaan tukea. Myös opettajan taito reflektoida omaa työtään ja toimintatapojaan tukee toimintaympäristön kehittymistä. (Harjunen, 2011.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata luokanopettajien käsityksiä oppilaan kouluun kiinnittymisestä. Tutkimuksessamme tarkastelemme, miten luokanopettajat käsittävät kouluun kiinnittyneen oppilaan ja miten kiinnittymistä voi tukea. Pyrkimyksenä on tarjota tietoa oppilaan kouluun kiinnittymisestä ja sen merkityksestä, jotta yhä useampi opettaja tulisi tietoisiksi kouluun kiinnittymisen merkityksestä. Lisäksi tavoitteena on selvittää luokanopettajien käsityksiä niistä tekijöistä, jotka tukevat oppilasta kiinnittymään kouluun, jotta oppilaiden kiinnittymistä voidaan tietoisesti vahvistaa koulun arjessa. Tutkimusaineistona on litteroitu haastatteluaineisto, joka on kerätty haastattelemalla luokanopettajia eri puolella Suomea.

Etsimme tutkimuksellamme vastauksia seuraavaan tutkimuskysymykseen:

Millaisia käsityksiä luokanopettajilla on oppilaan kouluun kiinnittymisestä ja sen tukemisesta?

4.2 Tutkimuksen lähestymistapa

Tässä pro gradu -tutkielmassamme haluamme tutkia luokanopettajien käsityksiä oppilaan kouluun kiinnittymisestä. Tutkimusongelmamme liittyy siis siihen, millaisia käsityksiä luokanopettajilla on oppilaan kouluun kiinnittymisestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Halusimme myös selvittää kouluun kiinnittymisen merkitystä sekä käsitteen yleisyyttä opettajien käymissä keskusteluissa. Valmistuvina luokanopettajina pidämme tärkeänä saada lisää ymmärrystä ja tietoa koulun arjessa tapahtuvista ilmiöistä, joista kouluun kiinnittyminen on useiden tutkimusten mukaan yksi opinnoissa menestymisen edellytys.

Laadullisen tutkimuksen tärkein ominaispiirre perustuu Puusan, Juutin ja Aaltion (2020) mukaan näkemysten tarkasteluun ja ihmisten subjektiivisiin kokemuksiin. Tämä asettaa laadulliselle tutkimukselle omat haasteensa sekä epäi-

lyksiä tutkimuksen uskottavuudesta sekä luotettavuudesta. Laadulliseen tutkimukseen liittyy eksplisiittistä sekä äänetöntä tietoa. Ensiksi mainittu on kontekstista riippuvaista eli käytäntöön liittyvää ja äänetön tieto kumpuaa ihmisten henkilökohtaisista kokemuksista ja käsityksistä (Puusa ym. 2020).

Laadullisessa tutkimuksessa on myös tunnistettava se, että tutkittavien oma esiymmärrys voi vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin (Puusa ym. 2020). Tutkimusta tehdessämme olemme tiedostaneet tämän asian ja lähestyneet tutkimustamme aineistolähtöisesti reflektoiden omia käsityksiämme ja teoreettista perehtyneisyyttä oppilaan kouluun kiinnittymisestä.

Hirsjärvi ym. (2015) ovat kuvanneet tutkimusspiraalin avulla tutkimusta joustavana prosessina, jota mukailen olemme edenneet omassa työskentelyssämme. Aiheen valinta, metodin pohdinta, kirjallisuuden lukeminen, aineiston keruu ja analyysi, sekä kirjoittaminen ovat kulkeneet työskentelyssämme vaiheittain ja spiraalimaisesti. Välillä olemme peruuttaneet taaksepäin tehtyjä valintoja arvioiden ja taas eteenpäin kohti valmista työtä. Kiviniemi (2018) kuvaa tutkijaa salapoliisiksi, joka uusien johtolankojen avulla kirkastaa ja syventää ratkottavana olevaa arvoitusta kohti loppuratkaisua. Valmistuva työ edustaa myös meille tutkimusaiheen eli arvoituksen kirkastumista ja syventämistä.

Tutkimuksemme on toteutettu fenomenografisesti. Fenomenografia tulee kreikan kielen sanoista *fainomen* (ilmiö) sekä *graphein* (kuvata, merkitä, kirjoittaa, mitata). Fenomenografia on erityisesti kasvatustieteellisessä tutkimuksessa käytetty laadullinen lähestymistapa, joka on suosittu pohjoismaisessa oppimistutkimuksessa opetuksen kehittämiseksi. Fenomenografia on tutkimusprosessia ohjaava tutkimussuuntaus, ei pelkästään tutkimus- tai analyysimenetelmä. Tällä tarkoitetaan sitä, että fenomenografiselle tutkimukselle ei ole asetettu tarkkoja metodisia raameja, vaan tutkimus muovautuu aina tekijöidensä näköiseksi. (Huusko & Paloniemi, 2006; Kakkori & Huttunen, 2011.)

Huuskon ja Paloniemen (2006) mukaan fenomenografian tarkoituksena on kuvata käsityksiä nimenomaan arkielämän ilmiöistä sekä saada selville käsitysten eroja. Tutkimuksemme on siis kuvailevaa tutkimusta. Tavoitteena on kuvailun lisäksi analysoida ja ymmärtää erilaisia käsityksiä ja käsitysten eroja. Fenomenografiassa tutkitaan fenomenonaalisia ilmiöitä ideana kuvata maailma niin kuin se havaitaan (Kakkori & Huttunen, 2011). Ymmärrämme tämän niin, että

aineisto tarjoaa meille juuri sen tiedon käsitysten muodossa, joka luokanopettajilla oppilaan kouluun kiinnittymisestä on. Tässä pro gradu -tutkielmassamme käsitykset ja käsitysten erot oppilaan kouluun kiinnittymisestä auttavat meitä ymmärtämään kouluun kiinnittymisen ilmiöön liittyviä tekijöitä ja niiden merkityksiä, mikä on mahdollista käsitysten kuvaamisen ja analysoinnin avulla.

Käsitykset ovat mielipiteitä syvällisempiä ja merkityksellisempiä (Huusko & Paloniemi, 2006). Käsitykset kuvaavat sitä todellisuutta, joka on samanaikaisesti sekä todennettu että koettu, eikä näitä olemuksia voi erottaa toisistaan. Se, miten näemme jonkin ilmiön, määrittelee todellisuudessa sen, mitä näemme (Häkkinen, 1996). Huusko ja Paloniemi (2011) kuvaavat käsitysten esireflektiivisyyttä yksilölle siten, että yksilön kokemukset ovat hänen tajunnassaan ilman, että hän välttämättä olisi niistä tietoinen.

4.3 Tutkittavat ja tutkimusaineiston keruu

Aineiston keruumenetelmänä on käytetty haastattelua, joka Kakkorin ja Hutusen (2014) mukaan on luontevin aineiston keruumenetelmä fenomenografiassa. Toteuttaessamme fenomenografista tutkimusta on käytössämme aineistolähtöinen lähestymistapa, jossa kategorisoinnit perustuvat aineistoon ja aineisto käsitellään kokonaisuutena.

Haastattelimme kahdeksaa luokanopettajaa, jotka työskentelivät kaikki tutkimushetkellä alakoulun luokanopettajina. Entuudestaan tiesimme heillä olevan keskenään erilaista työhistoriaa, mutta emme kysyneet sitä taustakysymyksenä, koska emme pitäneet sitä tutkimuksen kannalta oleellisena. Hyvä tieteellinen käytäntö pitää tärkeänä tutkijoiden säilymistä tuntemattomina (Vilka, 2006). Emme kysyneet haastateltavilta mitään muitakaan taustamuuttujia, kuten esimerkiksi vastaajan sukupuolta tai luokka-astetta, jota opettaa. Ne etukätestiedot, joita meillä haastattelijoilla oli haastateltavista, pyrimme tietoisesti sulkemaan pois, jotta haastattelutilanne olisi mahdollisimman objektiivinen ja keskittyisi luokanopettajien käsityksiin.

Tutkimushenkilöt eli haastateltavat valikoituivat sillä perusteella, että tiesimme kaikkien olevan luokanopettajia. Varsinaista koulutustaustaa emme kysyneet missään vaiheessa, mutta kaikki toimivat luokanopettajina ja tarkoituk-

sena oli selvittää nimenomaan luokanopettajien käsityksiä. Emme kuitenkaan rajanneet tai ohjanneet haastatteluissa kysymyksiä erottelemaan luokanopettajia käsityksiä koskemaan vain luokanopettajia. Vastauksissa saattaa olla taustalla myös esimerkiksi aineenopettajana tai erityisopettajana toimivien opettajien toiminnan kuvausta tai käsityksiä koskien kaikkien opettajien toimintaa. Useimmiten oppilaiden kouluarkeen mahtuu oman luokanopettajan lisäksi muitakin opettajia, mutta tämän tutkimuksen tarkoituksena oli nimenomaan saada tietoa luokanopettajien käsityksistä, sillä luokanopettaja useimmiten on se opettaja, jolla on kokonaisnäkemys ja -vastuu oppilaan arjesta ja oppimiseen liittyvistä asioista koulussa.

Haastattelimme molemmat neljä luokanopettajaa ja litteroimme haastattelut heti. Kävimme läpi molempien haastatteluaineistot jo ennen seuraavaa haastattelua, jotta voisimme reagoida mahdollisiin mutostarpeisiin heti. Koimme haastatteluja ohjaavat kysymykset kuitenkin riittävän kattaviksi emmekä tehneet muutoksia kysymyksiin haastattelujen edetessä. Sekä haastatteluja tehdessä että litteroidessa alkoi meillä molemmilla hahmottua selkeämpää kuvaa prosessin seuraavasta vaiheesta ja tuntui ikään kuin paloja olisi loksahdellut kohdilleen.

Kvalitatiiviselle eli laadulliselle tutkimukselle luonteenomaista on aineistonkeruun ja sen käsittelyn yhteennivoutuminen (Hakala, 2018). Pyrimme jo aineistoa kerätessä yhdistelemään tietoa ja ymmärtämään jo tehtyjä tulkintoja osana omaa kirjoitusprosessiamme. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voi aineistonkeruun aikana tehdä valintoja aiheen rajauksen suhteen jo tehtyjen analyysien johdosta (Hakala, 2018). Valintojen tekeminen ja ymmärryksen syventyminen esiymmärryksestä aiheen syvällisempään ymmärrykseen on eräänlaista eläytymistä ja aiheen intentionaalisuuden ymmärtämistä (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Aiheen rajaamisen näkökulma oli vahvasti mielessä koko tutkimusprosessimme ajan, sillä eteen tuli monia mielenkiintoisia polkuja, joita olisi ollut houkuttelevaa seurata.

4.4 Aineiston analyysi

Niikon (2003) mukaan fenomenografisen analyysin tekemiseen ei ole olemassa selkeää ohjeellista menettelytapaa, jonka pohjalta aineistoa tulee käsitellä. Käytämme aineiston analyysissä Niikon (2003) sekä Huuskon ja Paloniemen (2006) esittelemää neljän vaiheen aineiston analyysitapaa, joka nähdään fenomenografiselle tutkimukselle ominaisena. Analyysin ensimmäisenä vaiheessa luetaan aineisto huolellisesti ja muodostetaan kokonaiskuva aineistosta. Toisessa vaiheessa vertaillaan löydettyjä ilmauksia ja ryhmitellään niitä. Tämän jälkeen seuraa kategorioiden muodostaminen. Viimeisessä vaiheessa kategoriat yhdistellään kuvauskategorioiksi, joiden pohjalta saadaan kuva tutkittavista käsityksistä.

Fenomenografiseen tutkimusprosessiin kuuluu oleellisesti aiempiin tutkimuksiin ja tutkimukseen liittyviin käsitteisiin perehtyminen. Tärkeää on kuitenkin suhtautua aineistoon avoimesti, tiedostaen kuitenkin omat käsitykset tutkittavasta aiheesta. Tässä prosessissa olimme tutustuneet aiheeseen jo kirjallisuuskatsauksen muodossa, minkä myötä tietoisuutemme kouluun kiinnittymisestä syveni ja käsityksemme aiheesta laajeni, jolloin prosessiin orientoituminen tuntui luontevalta.

Luimme aineistoa läpi useita kertoja ja vertailimme käsityksiämme esiin nousseista ilmauksista etsien niille merkityksiä ja keskustelimme sisällöistä saadaksemme yhteistä ymmärrystä aineistosta. Aineistosta on pyrittävä löytämään tärkeitä ilmauksia ja merkityksiä yksittäisten sanojen ja lauseiden sijaan (Huusko & Paloniemi, 2006). Pyrimme käsittelemään aineistoa mahdollisimman objektiivisesti antaen haastateltaville numerot, jotta mielikuva haastateltavasta ei vaikuttaisi merkityksiin. Yhteinen keskustelu ja pohdiskelu aineistosta johtivat siihen, että löysimme lisää ilmauksia yhteisen ymmärryksen lisääntyessä ja samalla kirjasimme yhteisiin muistiinpanoihimme jatkokäsittelyä varten ilman haastateltavien tunnistetietoja. Ensimmäisellä kierroksella kirjasimme merkityksiä lähes kuten ne oli haastattelussa ilmaistu.

Seuraavaksi vertailimme aineistosta nousseita ilmauksia ryhmitellen niitä samojen merkitysten mukaan. Tässäkin vaiheessa yhteinen keskustelu tuki ilmausten ryhmittelyä ja ilmausten ääneen pohdiskelu ja sanallistaminen avasi-

vat merkityksiä lisää. Etsimme yhdistäviä tekijöitä ilmauksille ja ryhmittelimme niitä useita kertoja löytäen lopulta tutkimuskysymystämme avaavia ryhmiä. Pohdimme samalla tutkimuskysymyksemme täsmennystä ja useiden yhteenve-tojen jälkeen päädyimme lopulta alkuperäiseen tutkimuskysymykseemme, jon-ka avulla halusimme saada selville, millaisia käsityksiä luokanopettajilla on oppilaan kouluun kiinnittymisestä. Tässä kohtaa aloimme myös karsia tulkin-tamme mukaan ylimääräisiä ilmauksia pyrkien tiivistämään haastattelun antia.

Huuskon ja Paloniemen (2006) mukaan fenomenografisessa tutkimukses-sa kiinnostuksen kohteena ovat käsitysten laadulliset eikä niinkään määrälliset erot, joten pyrimme huomioimaan aineiston analyysissä kaikki yksittäiset käsi-tykset. Kuvauskategorioita voidaan järjestellä usean eri ominaisuuden perus-teella, mutta ne voidaan nähdä myös keskenään tasavertaisina, jolloin niitä kut-sutaan horisontaalisiksi kuvauskategorioiksi (Niikko, 2003). Tutkimuksessam-me kaikki kategoriat ovat samanarvoisia, jolloin ne kuvaavat luokanopettajien käsityksiä monipuolisesti ilman taustaoletuksia.

Rajoja tutkittavien välillä ei ole, sillä fenomenografisessa tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena ovat nimenomaan merkitykset, eikä ilmauksen esittäjä näin ollen ole merkityksellinen tutkimuksen kannalta. Litteroinnissa käytimme haastateltavan etunimeä, mutta kategorioita muodostaessamme emme käyttä-neet mitään tunnisteita. Tutkimustulosten esittelyssä esimerkkien yhteydessä käytimme pseudonyymejä eli tunnistetietoja, kuten haastateltava 1 eli H1. Tu-lostun esittelyssä kirjoitimme haastateltavien vastauksia auki yleiskielelle, jotta vastauksissa säilyisi haastateltavien anonyymiteetti.

Aineistoa analysoidessa yhteisen keskustelun tärkeys nousi merkitykselli-seksi ja yhteisen ymmärryksen luominen tutkittavasta aiheesta muovautui kes-kustelujen myötä. Yhteiskirjoittamisen voima on Viskarin (2009) mukaan tekstin jatkuvassa, molemminpuolisessa kriittisessä arvioinnissa sekä lukijan että kir-joittajan roolien täydentäessä toisiaan. Täydensimme toistemme tekstejä ja kor-jasimme sekä ulkoasua että sisällöllisiä yksityiskohtia koko prosessin ajan. Ko-keilimme erilaisia yhteistyön muotoja ja kävimme välillä kriittistäkin keskuste-lua esimerkiksi merkitysten etsimisen lomassa.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset ratkaisut

Tutkimuksen uskottavuus ja tutkijan eettiset ratkaisut ovat Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan toisistaan erottamattomia ja uskottavuus perustuu siihen, että tutkijat noudattavat hyvää tieteellistä käytäntöä. Erityisen tärkeää on tutkimuksen eri vaiheiden tarkka kuvaus ja tutkimuksen läpinäkyvyys. Fenomenografiassa tutkimus etenee prosessina, jossa merkityksellistä on tiedostaa oma teoreettinen perehtyneisyys ja olla koko prosessin ajan tietoinen omista käsityksistään taustaolettamuksineen (Huusko & Paloniemi, 2006). Tieteellisen käytännön noudattamisessa vastuu on aina tutkijalla (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tässä pro gradu -tutkielmassa vastuu on jakautunut, mikä lisää tutkimuksemme luotettavuutta. Olemme pyrkineet kyseenalaistamaan ja tarkastelemaan kriittisesti lukemalla ja kommentoimalla toistemme tuottamaa tekstiä.

Ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettinen perusta muodostuu ihmisoi-keuksista (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Olemme pyrkineet aineistoa kerätessä ja analysoidessa rehellisyyteen sekä tutkittavia että aineistoa kohtaan. Tutkimuk- sessamme ei ole henkilötietoja, koska haastateltavien taustatiedoilla ei ole tut- kimuksen kannalta merkitystä. Taustatietoja ei kysytä eikä niitä näin ollen myöskään kirjata. Haastattelujen litteroinnissa käytämme haastateltavien etu- nimiä. Varsinaisessa tulosten esittelyssä - havainnollistettaessa jotakin tiettyä asiaa - nimeämme haastateltavat tunnistamattomiksi (H1, H2, H3 ja niin edel- leen). Ulkopuolisilla ei luonnollisestikaan ole pääsyä tutkimusaineistoon, ei nauhoitettuun eikä kirjattuun. Tutkimuksessamme haastattelujen äänitteet ovat tunnistettavin henkilötieto.

Haastateltavat ovat suostuneet osallistumaan tutkimukseen osallistumalla haastatteluun. He ovat saaneet haastattelusta tiedotteen ja tietosuojailmoituk- sen. Haastatteluja ei jaeta, jotta vältytään aineistoin joutumisesta ulkopuolisten käsiin. Haastatteludata on ollut turvassa U- asemalla. Emme myöskään ole kes- kustelleet aineistosta julkisilla paikoilla. Näin olemme välttyneet siltä, että ul- kopuoliset kuulisivat keskustelumme ja tunnistaisivat tutkimukseen osallistu- neet.

Haastatteluissa esiin tulevia asioita ei käytetä suorina lainauksina, jos ne liittyvät tunnistettaviin tilanteisiin tai ihmisiin. Gradun tekijöinä sitoudumme

kumpikin hyvään eettiseen toimintaan, jossa emme käsittele tutkimuksen kannalta epäoleellisia asioita tai kohdista niitä haastateltaviin ja heidän kokemukseen, vaan pysyttelemme tutkimusaiheessa.

Omien käsitysten esiin tuominen voi olla joillekin haastateltaville kovin henkilökohtaiseksi koettu asia, joten haastatteluissa oli tärkeää luoda luottamuksellinen ilmapiiri (TENK, 2019). Pyrimme esittämään melko avoimia kysymyksiä, joihin haastateltavien oli mahdollista vastata siinä laajuudessa, jonka he katsoivat itselleen sopivaksi. Haastateltavien tuttuus ei mielestämme aiheuttanut ongelmaa, koimme sen vahvistavan luottamuksellista ilmapiiriä ja molempinpuolista arvostusta haastattelutilanteessa.

Haastateltavilla on oikeus saada riittävästi tietoa tutkimuksesta ja siihen liittyvistä toimista (TENK, 2019). Olimme yhteydessä jokaiseen haastateltavaan henkilökohtaisesti joko puhelimitse tai tapaamisessa. Kerroimme etukäteen tutkimusaiheestamme ja tutkimuksen tarkoituksesta sekä toteutuksesta. Kävimme yhdessä läpi tietosuojaan liittyvät asiat Jyväskylän yliopiston ohjeiden mukaisesti ja toimimme esiin haastateltavien anonyymiteetin säilyttämisen tutkimuksen aikana ja sen jälkeen.

5 LUOKANOPETTAJIEN KÄSITYKSIÄ OPPILAAN KOULUUN KIINNITTYMISESTÄ

Olemme ryhmitelleet luokanopettajien käsitykset oppilaan kouluun kiinnittymisestä kolmeen pääkategoriaan: 1) kouluun kiinnittymisen käsite, 2) kouluun kiinnittymisen merkitys ja 3) kouluun kiinnittymisen tukeminen. Olemme esittäneet nämä pääkategoriat ja niiden alakategoriat kuviossa 1.

LUOKANOPETTAJIEN KÄSITYKSIÄ KOULUUN KIINNITTYMISESTÄ		
Kouluun kiinnittymisen käsite	Kouluun kiinnittymisen merkitys	Kouluun kiinnittymisen tukeminen
Kouluun kiinnittynyt oppilas	Koulumenestys	Opettajan ammattitaito
Heikosti kiinnittynyt oppilas	Oppilaan hyvinvointi	Huoltajien tuki
Käsitteen tuttuus ja yleisyys	Vaikutukset oppilaan tulevaisuuteen	Vertaisryhmään kuuluminen

Kuvio 1. Luokanopettajien käsityksiä kouluun kiinnittymisestä

Seuraavissa luvuissa avaamme jokaisen pääkategorian sisällön. Ensimmäisessä luvussa kerromme, miten luokanopettajat ymmärtävät kouluun kiinnittymisen käsitteen. Kuvaamme, millaisena luokanopettajat näkevät sekä kouluun kiinnittyneen että heikosti kouluun kiinnittyneen oppilaan. Lisäksi tuomme esiin luokanopettajien käsityksiä siitä, kuinka tuttua he pitävät kouluun kiinnittymisen käsitettä ja mikä on heidän käsityksensä käsitteen yleisyydestä omassa työyhteisössään.

Toisessa luvussa käsittelemme sitä, mikä merkitys luokanopettajien käsitysten mukaan oppilaan kouluun kiinnittymisellä on. Kuvaamme luokanopettajien näkemyksiä kouluun kiinnittymisen yhteydestä opiskelumotivaatioon ja oppilaan yleiseen hyvinvointiin sekä kiinnittymisen vaikutuksesta oppilaan tu-

levaisuudennäkymiin. Kolmas luku käsittelee oppilaan kouluun kiinnittymisen tukemista. Opettajan ammattitaito, huoltajien tuki ja vertaisryhmään kuulumisen muodostavat kolmannen pääkategorian sisällöt.

5.1 Kiinnittymisen käsite luokanopettajien kuvailemana

Tutkittavien mukaan ryhmäytyminen sekä oppilaiden joukkoon kuulumisen tunne ja osallisuuden kokemukset ilmentävät kouluun kiinnittymistä. Tässä luvussa esittelemme, millaisena luokanopettajat näkevät sekä kouluun kiinnittyneen että kouluun heikosti kiinnittyneen oppilaan. Sen lisäksi kuvaamme luokanopettajien käsityksiä siitä, kuinka yleinen ja tuttu kouluun kiinnittymisen käsite on luokanopettajille sekä yksilötasolla että työyhteisön yhteisissä keskusteluissa. Nämä luokanopettajien käsitykset olemme esitelleet kuviossa 2.

Kouluun kiinnittymisen käsite		
Kouluun kiinnittynyt oppilas	Heikosti kiinnittynyt oppilas	Käsitteen tuttuus ja yleisyys

Kuvio 2. Kouluun kiinnittymisen käsite

5.1.1 Kouluun kiinnittynyt oppilas

Kouluun kiinnittynyt oppilas tutkittavien mukaan tuntee joukkoon kuulumista ja kokee tulevansa osaksi kouluyhteisöä. Lisäksi kiinnittynyt oppilas kokee kouluympäristön turvalliseksi, jolloin hän uskaltaa osallistua koulun toimintaan omana itsenään. Turvallisuuden tunteen kokemus vapauttaa oppilaan keskittymään opiskeluun.

Kun lapsella on turvallinen olo siinä ryhmässä, niin siitä kaikki alkaa. Koulunkäynti sujuu ja silloin oppilaalla on motivaatiota, uskallusta ja kapasiteettia nimenomaan keskittyä niihin asioihin, mitä siellä on tarkoituskin oppia.

Ensisijaisesti se on sitä, että lapset viihtyvät koulussa ja haluavat tulla kouluun.

Lapsi luottaa siellä siinä ympäristössä, jos se on kiinnittynyt sinne. (H1)

Aika välttämätön taito, jotta koulussa pärjää. Ja pärjää siinä luokkayhteisössä ja siinä koko koulussa. Kouluun kiinnittyminen, ei pelkästään siihen fyysiseen ympäristöön, vaan se on koko kouluyhteisön jäseniin ja siihen, että se on tunne siitä, että tulee hyväksytyksi siihen yhteisöön ja on osa sitä yhteisöä. (H8)

Oppilas kokee, että on yhdenvertaisesti kohdattu, arvostettu, haluttu sinne kouluun kaikkien henkilökunnan jäsenten ja oppilaidenkin toimesta. (H6)

Oppilas, joka on kiinnittynyt kouluun, tulee mielellään kouluun ja viihtyy siellä. Hän on motivoitunut kouluun liittyvistä asioista ja sitoutunut tekemään hänelle kuuluvia tehtäviä. Oppilas kokee koulun luontevaksi ja hänen on helppo olla koulussa ja hän uskaltaa osallistua kaikkeen koulussa tapahtuvaan toimintaan. Kouluun kiinnittyminen näkyy aineiston mukaan yleisenä hyvinvointina luokassa sekä koulussa viihtymisenä. Oppilaan on hyvä olla koulussa ja hän kokee pärjäävänsä ja on löytänyt paikkansa kaveripiirissä.

Yleisenä hyvinvointina siellä luokassa ja motivaationa ja siinä, minkälainen ilmapiiri siellä luokassa on ja onko se oppimista tukeva vai että ajatteleeko oppilaat, että ollaan täällä vaan siksi kun on pakko. (H3)

Ajattelen sen motivaationa, koulumotivaationa ja koulussa viihtymisenä, että miten mielellään lapsi käy koulua, miten motivoitunut hän on suorittamaan kouluun liittyviä tehtäviä. Oppilaan on hyvä olla siellä koulussa ja hän kokee pärjäävänsä ja kaveripiirissä ja hän on löytänyt paikkansa siinä...se on mun mielestä sitä kouluun kiinnittymistä se. (H2)

Oppilas kokee koulun luontevaksi ja että hän voi olla oma itsensä siellä luokassa. (H3)

Oppilas on sitoutunut koulussa käymiseen ja jopa ehkä pitää siitä ja kokee koulun omaksi paikakseen. (H6)

Oppilas on sitoutunut ja motivoitunut käymään koulua. (H4)

Kouluun kiinnittynyt oppilas ymmärtää opiskelun ja kouluttautumisen merkityksen ja on sitoutunut tekemään myös niitä asioita, jotka eivät ole niin mielekkäitä. Myös se, että pystyy noudattamaan koulun sääntöjä, ilmentää tutkittavien mukaan oppilaan kiinnittymistä. Kouluun kiinnittynyt oppilas kokee koulun kaiken kaikkiaan positiiviseksi paikaksi ja hänen koulunkäyntinsä on sään-

nöllistä. Kiinnittyneen oppilaan käyttäytyminen on hyvää ja hänen on mahdollista saavuttaa oppimiselle asetettuja tavoitteita samassa tahdissa toisten kanssa.

Oppilas motivoituu tekemään niitäkin juttuja mitkä eivät ole niin mielekkäitä ja tiedostaa koulun ja opiskelun ja kouluttautumisen tärkeyden... ajattelisin että se näkyy just sillä lailla että pystyy noudattamaan niitä koulun sääntöjä ja jaksaa pinnistellä opiskelun eteen, vaikkei se aina olisikaan sitä mukavinta puuhaa siinä hetkessä. (H4)

”Jos on hyvin kiinnittynyt kouluun niin se niinkö koetaan tavallaan positiivisena se koulu kaiken kaikkiaan. Ja pääsääntöisesti käyttäytyy aivan hyvin ja tekee hommat niinku pitää ja oppi menee vähän niinku perille.” (H5)

”Oppilas saapuu paikalle, on motivoitunut, yrittää, työskentelee ahkerasti. Osoittaa sitä kenties, että ymmärtää koulun merkityksen myös itselleen.” (H6)

”Jos on se säännöllinen koulussakäyntirytmi niin sitten pysyy kärryllä siinä, että mitä oppitunneilla tapahtuu ja ei tarvitse niinku kiriä asioita.” (H7)

Kouluun kiinnittynyt oppilas nähdään siis positiivisena, koulusta ja koulutyöstä kiinnostuneena koululaisena, joka tulee mielellään kouluun ja käy siellä säännöllisesti ilman epäilyttäviä poissaoloja. Hänellä on kouluyhteisössä ainakin yksi hyvä kaveri ja hän kokee opettajan helposti lähestyttäväksi ja mukavaksi. Oppilas, joka on kiinnittynyt kouluun, on motivoitunut tekemään hänelle kuuluvia koulutehtäviä ja osallistuu mielellään kaikkeen koulun toimintaan. Hän on sitoutunut tekemään myös niitä asioita, jotka eivät välttämättä ole hänelle kovin mieluisia. Kouluun kiinnittynyt oppilas kokee pärjäävänsä opinnoissaan ja menestyy opinnoissaan yhteisten tavoitteiden mukaisesti hänen omista lähtökohdistaan.

5.1.2 Heikosti kiinnittynyt oppilas

Heikosti kouluun kiinnittynyt oppilas kokee luokanopettajien käsitysten mukaan koulun ilmapiirin sellaiseksi, että siellä ei ole turvallista olla. Hän kokee koulussa vahvaa ulkopuolisuuden tunnetta ja kiusaamista. Kiusaamista oppilas voi kokea vertaisryhmässä muiden oppilaiden tai joidenkin mukaan jopa koulun aikuisten taholta. Heikosti kiinnittynyt oppilas voi kokea välit opettajaan

huonoksi esimerkiksi saadessaan paljon negatiivista palautetta. Oppilaalle ke-
rääntyy huonoja kokemuksia ja negatiivisen palautteen kierre voi saada oppi-
laalla aikaan tunteen siitä, ettei hän onnistu missään. Useissa vastauksissa näkyi
opettajan ja oppilaan välisen negatiivisen suhteen vaikeuttavan oppilaan kou-
luun kiinnittymistä.

Jos se opettaja ei millään tavalla huomioi sitä oppilasta. (H3)

Tietenkin ulkopuolisuuden kokemus... kiusaaminen...kenen tahansa taholta, ikätoveri-
den tai aikuisten. (H1)

Jos se koulu koetaan jotenkin epäkiinnostavaksi tai liian hankalaksi ni sitte saattaa tulla
semmonen niinku hanskat tiskiön lyömisen olo että no tää ei oo mun juttu kun tää ei kerta
multa onnistu niin miksipä tää mua kiinnostaisikaan. (H3)

Koulussa on ilmapiiri, jossa ei koe sitä turvallisuutta tulla, olla. (H6)

Jos on sitä kiusaamista tai ulkopuolelle jäämisen tunnetta siellä koulussa. (H7)

Jos opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus on jotenkin huono. (H3)

Oppilaan kiinnittymisen ollessa heikkoa voi oppilaan kaveritaidot olla puut-
teellisia ja vertaisjoukkoon kuulumisessa olla ongelmia. Oppilaalla ei ole vapaa-
ajalla kavereita eikä hän pääse mukaan porukkaan. Hän tarvitsee apua sekä ka-
verisuhteiden luomisessa että niiden ylläpitämisessä. Taustalla voi joidenkin
tutkittavien mukaan olla myös kiinnittymättömyyttä koulun ulkopuoliseen yh-
teisöön, mikä osaltaan heikentää kaveritaitojen kehittymistä ja vaikeuttaa kave-
risuhteiden solmimista ja ylläpitoa.

pikkusen apua, mitenkä kaverisuhteita luodaan ja miten niitä ylläpidetään ja miten pide-
tään suhteita kavereihin. (H8)

Ettei pääse oikeen mukaan siihen porukkaan tai ei ole niitä kavereita siinä omassa luo-
kassa, että ne kaverit on vaikka eri koulussa. (H5)

Koulunkäynti tuntuu heikosti kiinnittyneestä oppilaasta vastenmieliseltä eikä
oppilasta huvita aamuisin lähteä kouluun. Hän kokee koulun hankalaksi ja

epäkiinnostavaksi. Heikosti kiinnittyneelle oppilaalle saattaa kertyä epämääräisiä poissaoloja, jolloin on myös vaarana koulupudokkuus ja syrjäytyminen. Myös nivelvaiheet, esimerkiksi alakoulusta yläkouluun siirtyminen, nähdään riskinä heikosti kiinnittyneen oppilaan mahdollisesta putoamisesta koulupolulta.

Jos vaikka on sitä kiusaamista paljon, haluaa ehkä vältellä sitä koulunkäyntiä, huono koulumenestys, ei syystä tai toisesta ole kavereita tai ei tykkää opettajasta tai on jotenkin huono luokkahenki tai jostakin syystä aamulla ei huvita lähteä sinne kouluun.

Jos on vaikeuksia koulussa niin se varmaan kanssa estää tavallaan sitä kouluun kiinnittymistä, että tavallaan vaikka pelkää jotain epäonnistumista. (H5)

Jos ei sitä ryhmän ja yhteisön merkitystä henkilökohtaisesti koe, niin ulkopuolisuuden tunne sitten aiheuttaa sitä, että kouluun ei ole kiva tulla ja mitä isommaksi lapsi tulee, niin oma tahto kasvaa ja voi tapahtua sitä poissaolojen määrän lisääntymistä. (H8)

Jos tulee niitä ongelmia siinä koulunkäynnissä, niin kyllähän joku saattaa vaikka lintsata senkin takia, että tietää, että on vaikka huono matikassa ja pelkää tulla kouluun "ku mä en kuitenkaan osaa tehdä sitä". (H5)

Mitä sitten kun se ote yht äkkiä lipeääkin, niin ei enää olekaan kiinnittynyt vaikka jossain nivelvaiheessa yläkouluun mennessä ja jääkin ihan ulkopuolelle. (H4)

Kotona saattaa olla kielteinen suhtautuminen kouluun, joka nähdään ikäväksi paikaksi ja ei-pakolliseksi. Perheellä tai huoltajilla ei ole halua tehdä koulun kanssa yhteistyötä, jonka avulla heikosti kiinnittynyttä oppilasta voitaisiin tukea koulunkäynnissä. Kotona saattaa vallita myös heikko näkemys koulun tarpeellisuudesta oppilaalle ja hänen tulevaisuudelleen, mikä heikentää oppilaan kiinnittymistä entisestään. Kodin negatiivinen tai välinpitämätön suhtautuminen koulunkäyntiin voi näkyä esimerkiksi rajojen puutteena ja lapsen yleisen hyvinvoinnin laiminlyöntinä, mikä johtaa kouluun lähtemisen ja koulussa olemisen jaksamattomuuteen.

Jos perheellä on jokin kielteinen suhtautuminen kouluun, että sellaiseenkin olen törmännyt, että tavallaan kaikista tämmösistä ajatellaan, nyt vaikka sosiaalityöntekijöistä ja opettajista ja varhaiskasvatuksen henkilöistä ja muista, niin joillain perheillä on jo lähtökohdainen ajatusmalli sellainen, että ne on vähän niinku meitä vastaan ja piinaa meitä. (H4)

Perheellä voi olla heikko näkemys koulun merkityksestä oppilaalle ja hänen tulevaisuudelleen. (H6)

Jos on vaikka kotona niin, että saa pelata paljon koneella, ei ole rajoja siinä ja on väsy, väsyttää aamulla ja että ei vaan ole sitä jaksamista siihen kouluun tulemiseen ja koulussa olemiseen. (H7)

Kun se koulun kiinnittyminen on vähäistä tai sitä ei ole kunnolla tapahtunut, niin oppilailla on tullut suuria ongelmia. Se on suorastaan estänyt koulunkäynnin kokonaan. (H8)

Semmoinen saattaa sitä kouluun kiinnittymistä heikentää jos on sellaiset arvot jo kotoa ikäänkuin istutettu, että ei ole kummoinen paikka eikä siellä tarvitse käydä ellei ole sitten ihan pakko. (H4)

Kodin asenne ja ilmapiiri, että jos kotona ei arvosteta koulunkäyntiä niin kylläpä se lapsi sitten pikkuhiljaa siihen oppii, että jaa, tää ei ole tärkeä asia. (H3)

Tutkittavien mukaan heikosti kouluun kiinnittynyt oppilas menestyy opinnoissaan huonommin kuin kouluun kiinnittynyt oppilas. Kodin vaikutus sekä opinnoissa menestymiseen että yleiseen hyvinvointiin on luokanopettajien käsitysten mukaan selkeä. Koulunkäynnin vähättely saattaa siirtyä asenteiden ja ilmapiirin välityksellä lapselle, mikä vaikuttaa koulumotivaatioon ja sitä kautta myös koulumenestykseen. Koulumenestyksen ollessa huonoa, voi yleinen kiinnostus koulua kohtaan olla heikkoa, mikä ennustanee myös heikkoa kouluun kiinnittymistä. Pahimmassa tapauksessa heikko kouluun kiinnittyminen on johtanut aineiston mukaan oppilaan kiinnittymättömyyteen estäen jopa koulunkäynnin kokonaan.

5.1.3 Käsitteen tuttuus ja yleisyys

Kouluun kiinnittymisen käsite oli suurimmalle osalle tutkittavia vieras ja yleinen käsitys oli, ettei siitä juurikaan puhuta omassa työyhteisössä. Se, miten luokanopettaja ymmärtää kiinnittymisen käsitteen, näyttää vaikuttavan myös käsitykseen siitä, missä vaiheessa koulupolkua kouluun kiinnittymistä ajatellaan tapahtuvan. Osa tutkittavista näki kiinnittymisen tapahtuvan pääosin alkuopetuksessa. Myös pitkin kouluvuotta tapahtuva systemaattinen hyvinvointi- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu ja ryhmäytyminen nähtiin kouluun kiinnittymisenä. Merkittävänä asiana nousi esiin myös korona-ajan myötä toteutettujen

etäkoulujaksojen vaikutus oppilaiden kouluun kiinnittymisen ongelmiin ja samalla kouluun kiinnittymisen käsitteen yleistymiseen.

Itselle kouluun kiinnittyminen käsitteenä ei ole tuttu. (H6)

Tiedän mitä se tarkoittaa, mutta ei kuulu jokapäiväiseen sanavarastoon (H2)

Käsite ei ehkä kovin tuttu ole. (H3)

Ei ehkä ole kauhean tuttu. (H8)

Tuota käsitettä en ole kuullut kyllä käytettävän. Mulla on isoja oppilaita niin aloin miettiä nyt sitäkin, että onko sillä merkitystä, että ehkä se tapahtuu siellä alkuopetuksessa jossain määrin se kiinnittyminen tai kiinnittymättä jättäminen, mutta onhan tämä kiinnostavaa, että voiko se tapahtua myöhemminkin. (H4)

Käsitteenä on tuttu ja nyt varsinkin kun oli tämä korona-aika ja etäkoulujakso, niin sen jälkeenhän on ollu enemmän ongelmia tässä kouluun kiinnittymisessä. (H7)

Opettajien keskinäisessä puheessa oppilaan kouluun kiinnittyminen vaikuttaisi käsitteen tasolla olevan vieras, mutta kiinnittymisen sisällöistä ja osatekijöistä puhutaan. Suurimmalla osalla tutkittavista oli selkeä käsitys siitä, mitä kouluun kiinnittymiseen liittyviä tekijöitä ovat, mutta muutamasta vastauksesta kävi ilmi, että käsite oli osalle tutkittavista kaikinensa vieras. Tutkittavat mainitsivat motivaation, koulupudokkuuden, syrjäytymisvaaran, koulusitouttamisen ja koulumenestyksen liittyvän kouluun kiinnittymisestä käytävään keskusteluun koulun arjessa. Aineistosta nousi esiin koulu, jossa toteutettiin hyvinvointisuunnitelmaa. Tutkittavan kertoman mukaan koulussa toteutettava hyvinvointisuunnitelma vaikuttaisi sisällöiltään vastaavan kouluun kiinnittymisen ydintä, mutta varsinaista kouluun kiinnittymisen käsitettä ei hyvinvointiohjelman puitteissa esiintynyt. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on hyvinvoiva oppilas ja kouluyhteisö, jota ohjaa *Hyvinvoiva kouluyhteisö yhteisöllisen opiskelija-huollon tukena*-hanke.

No ei kyllä itse asiassa hirveesti puhuta siitä.. tai varmaan puhutaan mutta eri käsitteellä, eri nimillä mut ei varsinaisesti tuolla. (H1)

En ole kuullu puhuttavan mun työpaikalla ainakaan ikinä, mutta voi olla että kyllähän näistä teemoista puhutaan. (H4)

Me ollaan sellaisessa hankkeessa mukana, hyvinvoiva koulukulttuuri yhteisöllisen opiskeluhuollon tukena. Me yritetään opiskelijahuolto saada siihen mukaan. Meidän koulussa on arvopohja, kolmen koon arvopohja: kuuntelu, kohtaaminen, kunnioitus... ja seuraava homma olisi yhdistää ne siihen hyvinvointiteemaan ja se opiskeluhuolto nyt siihen mukaan ja huoltajat ja enemmän ehkä toivoisin oppilaittenkin osallistamista siihen asiaan. (H1)

Ei varsinaisesti sillä sanalla puhuta, mutta kyllä paljon puhutaan motivaatiosta ja ylipääntensä siitä kiinnittymisen sisällöstä, että miten innostuneita oppilaat on koulunkäynnistä ja tykkäskö ne vaikka tästä vai eikö ne tykänny ja ketä se koulu motivoi ja ketä ei motivoi ja kuka haluaa menestyä ja kuka lyö aina hanskat tiskiinkin... että tavallaan niistä asioista puhutaan. (H3)

Sitä mä jäin miettimään, että miten me puhutaan näistä asioista. Ehkä niitä vaan sanallistetaan. Ei puhuta arjessa kouluun kiinnittymisestä. Asiasta kyllä puhutaan, mutta ei sillä nimellä. (H2)

Ehkä puhutaan enemmän semmosessa negatiivisessa mielessä koulupudokkuudesta. Koulusitouttaminen voi olla terminä tai käsitteenä tutumpi tuossa minun työyhteisössäni mutta saataisiin mielestäni puhua enemmänkin. (H6)

Yhteinen keskustelu kouluun kiinnittymisestä nähdään tarpeelliseksi ja sen koetaan olevan liian vähäistä omissa työyhteisöissä. Asioiden äärellä ollaan usein negatiivisissa ja huolta herättävissä asioissa, kuten poissaoloissa ja huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa oppilaan koulunkäyntiin liittyvissä haasteissa. Kouluun kiinnittymisen käsite ja sen käyttäminen keskusteluissa koetaan tärkeäksi. Myös opettajankoulutuksessa oppilaan kouluun kiinnittyminen, sen käsite ja siihen liittyvien teemojen nostaminen aiempaa enemmän esille olisi toivottavaa.

Muistelisin, että ehkä yhdellä kurssilla oli puhetta omien opettajaopintojen aikana. Ei siitä varmaan ainakaan liikaa tai välttämättä tarpeeksikaan edes puhuta siellä koulussa tai opiskeluissa. Työelämässä en muista kertaakaan että olisi tänä vuonna ainakaan puhuttu siitä. Ehkä jollakin tavalla on sivuttu sitä asiaa mutta ei sitä terminä kyllä ole käytetty kertaakaan. Eipä siinä sitä kouluun kiinnittymistä ole mainittu oikein kenenkään toimesta. Ei ole selvästikään kovin paljon työelämässä eikä opiskelussakaan tapetilla, että voisi olla enemmänkin, koska selvästikin tärkeä aihepiiri. (H5)

Eikä siitä kovin paljon puhutakaan, mutta sattuneesta syistä olen tähän kouluun kiinnittämättömyyden ongelmaan joutunut törmäämään ihan lähiaikoina ja olen etsinyt itse tietoa. Olen sitä kyllä sitten käyttänyt ja huoltajien kanssa tästä asiasta puhunut. He ovat

tämän asian todenneet, että tämmöisestä asiasta on sillä lapsella kysymys. Se on aika merkittäväkin termi minun mielestä. (H8)

5.2 Kiinnittymisen merkitys luokanopettajien käsityksissä

Tutkittavien mukaan oppilaan kouluun kiinnittymisellä on merkitystä monesta eri näkökulmasta. Kouluun kiinnittynyt oppilas on motivoitunut koulunkäyntiin ja voi hyvin koulussa. Nämä yhdessä tukevat oppilaan koulunkäynnin sujumista. Oppimistulosten ja sosiaalisten taitojen parantuessa on kouluun kouluun kiinnittymisellä suuri merkitys oppilaan tulevaisuuteen.

Tässä luvussa käsittelemme, mitä käsityksiä luokanopettajilla on kouluun kiinnittymisen merkityksestä. Kategorisoimme haastatteluista nousseet näkökulmat kuvioon 3.

Kouluun kiinnittymisen merkitys		
Koulumenestys	Oppilaan hyvinvointi	Vaikutukset oppilaan tulevaisuuteen

Kuvio 3. Kouluun kiinnittymisen merkitys

5.2.1 Koulumenestys

Haastatteluiden perusteella oppilaan kouluun kiinnittymisen ja koulumenestyksen välillä on vahva yhteys. Useammassa eri haastattelussa korostettiin kuinka positiivisesti kiinnittyminen vaikuttaa oppilaan koulumenestykseen. Koulumenestykseen vaikuttavat monet tekijät mm. motivaatio koulutehtäviä kohtaan, hyvä asenne opiskeluun yleisesti sekä sosiaaliset suhteet.

Koulumotivaation ollessa hyvällä tasolla, oppilaalla on uskallusta vapauttaa keskittymiskapasiteettinsa opittaviin asioihin. (H1)

Mitä motivoituneempi lapsi on sitä mielekkäämpää on suoriutua kouluun liittyvistä tehtävistä. Lapsi myös haluaa oppia uusia asioita ja ponnistella niistä suoriutuakseen. Motivoitunut oppilas ei ajattele, että koulussa ollaan vain siksi, koska täällä on pakko olla. Kouluun kiinnittymistä tukeessa oppimisesta tehdään mukavaa ja herätetään lasten halu menestyä. Näin ollen lapsen sisäinen motivaatio ja halu suoriutua hyvin kasvavat. (H2)

Jos oppilas on sitoutunut käymään koulua, koulun käyminen tuuntuu mieleiseltä. Se lisää opiskelumotivaatiota. (H4)

Oppilas pysyisi koulupolulla, ettei se putoaisi sen ulkopuolelle ja tulisi niitä koulupu-dokkaita. Jos kouluun on mukava tulla niin kyllähän se vaikuttaa lopulta koulumenestykseenkin. (H5)

Haastatteluista nousi esiin ajatus, jonka mukaan minäpystyvyyden kokemukset tukevat koulunkäyntiä ja koulussa menestymistä. Myös opettajan antama tunnetuki vahvistaa haastatteluiden mukaan oppilaan koulumenestystä. Oppilaan arvostaminen sekä arvoista ja vahvuuksista keskusteleminen saa oppilaan luottamaan itseensä ja omiin kykyihinsä, jolloin hänen on mahdollista kiinnittyä kouluun ja tavoitella hänelle asetettuja oppimistavoitteita omista lähtökohdista. Koulun tuntuminen mukavalta nähdään tärkeänä koulumenestyksen lähtökohtana.

Pyrin luomaan turvallista ilmapiiriä opettamalla tunnetaitoja oppilaille ja keskustelemalla avoimesti arvoista, erilaisista haasteista ja vahvuuksista. Näin tuen jokaisen lapsen minäpystyvyyden kokemusta ja toisaalta myös yhteenkuuluvuuden tunnetta. (H6)

Yritän ja pyrin kohtaamaan jokaisen oppilaan päivittäin ja osoittamaan sillä kohtaamisella arvostusta ja välittämistä oppilasta kohtaan. Keskustelen myönteiseen sävyyn huoltajille ja pyrin kohtaamaan myös heidät niin, että he ymmärtävät, että välitän aidosti heidän lapsestaan ja hänen koulumenestyksestään. (H6)

Kouluun kiinnittyminen merkitys nähdään olevan kiinteässä yhteydessä oppilaan koulussa menestymiseen. Vastaukset luonnehtivat koulun tärkeyttä ja tehtävää opiskelun näkökulmasta. Luokanopettajat pitävät koulun ilmapiiriä ja kouluun kiinnittymistä edellytyksenä koulumenestykselle. He pitävät opinnoissa menestymisen kannalta tärkeänä sitä, että oppilaat ja huoltajat ovat tietoisia siitä, että oppilaan koulumenestys on tärkeää myös opettajalle.

5.2.2 Oppilaan hyvinvointi

Oppilaan kouluun kiinnittymisen merkitys näkyi haastatteluissa myös oppilaan hyvinvoinnin näkökulmasta. Haastateltavat puhuivat kouluhyvinvoinnista ja koulumotivaatiosta yleensä rinnakkain. Oppilaan hyvinvointiin liittyvät monenlaiset tekijät aina kaverisuhteista koulumotivaatioon. Haastatteluiden anti korostaa koulun merkitystä mukavana paikkana, jonne oppilaiden on kiva tulla. Tämä tukee lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, joka näkyy positiivisesti niin koulussa kuin vapaa-ajalla. Kiinnittyminen näkyy yleisenä hyvinvointina ja hyvinvointi nähdään esimerkiksi siten, että lapsella on turvallinen olo ryhmässä, mikä nähdään koulutoiminnan lähtökohdaksi. Hyvinvointitaitojen systemaattinen opetus nähdään merkitykselliseksi oppilaan hyvinvointia ja kiinnittymistä edistäväksi koulun toiminnaksi.

Kiinnittyminen näkyy yleisenä hyvinvointina siellä luokassa. Koulumotivaatio ja hyvä oppimisilmapiiri tukevat yhdessä oppimisprosessia. (H2)

Hyvinvointia on se, että lapsella on turvallinen olo ryhmässä. Tämä on koko koulutoiminnan lähtökohta. Kannattaa tehdä hyvinvointisuunnitelma koko vuodelle ja oikeesti systemaattisesti opettaa merkityksellisiä asioita. (H1)

Haastatteluista nousi esiin paljon ajatuksia, jotka liittyivät oppilaan kuulumiseen osaksi ryhmää. Hyvinvointia tukee keskeisesti myös oppilaan suhde opettajaansa. Ryhmään kuulumisen tunteella ja kokemuksella siitä, että kuuluu yhteisöön on myös positiivisia vaikutuksia oppilaan koulunkäynnin suhteen. Kuulumisen ja osallisuuden kokemukset vaikuttavat siihen, että oppilas voi keskittyä opiskeluun. Opettajan ja oppilaan välinen suhde sekä muut sosiaaliset suhteet luokassa nähdään oppilaan hyvinvointia edistäväksi, mikä lisää oppilaan hyvinvointia koulussa ja sinne kiinnittymistä. Oppilaan vahvuuksien tukeminen ja hänen hyväksyminen nähdään tehtäväksi, jota opettaja ei voi valita, vaan se on oleellinen osa opettajan työtä.

Lapsen kokiessa olevansa osa yhteisöä, voi hän keskittyä opiskeluun eikä hänen tarvitse stressata ryhmän ulkopuolelle jäämisestä. Ryhmytymisen merkitys on läsnä koko lukuvuoden ajan, eikä vain ensimmäisinä viikkoina. (H3)

Opettajan täytyy tukea oppilaan vahvuuksia ja hyväksyä hänet juuri sellaisena kuin hän on. (H1)

Tärkeitä ovat sosiaaliset suhteet luokassa, kaverisuhteet ovat tärkeitä. Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutuksen täytyy olla toimiva ja lämminhenkinen. (H2)

Useissa haastatteluissa mainittiin koulukiusaamisen vaikuttavan oppilaan hyvinvointiin. Koulukiusaaminen esiintyi haastatteluissa kouluun kiinnittymistä heikentävänä tekijänä. Koulussa viihtymisen taso näkyy myös poissaolojen määrässä, kun lapsi vanhenee. Hyvinvoivan lapsen nähdään käyvän koulua mielellään ja hän pystyy toimimaan myös epämunakavuusalueella. Luokanopettajat kuvaavat aineiston mukaan hyvinvoivan lapsen viihtyvän koulussa, minkä nähdään vaikuttavan myös oppilaan kiinnittymiseen. Koulussa huonosti viihtyvälle lapselle voi kertyä lisääntyviä poissaoloja, minkä voi tulkita kertovan sekä heikentyneestä kiinnittymisestä että yleisestä hyvinvoinnista.

Mukava luokka ja hyvä luokkahenki parantavat oppilaan hyvinvointia. Jos koulussa esiintyy kiusaamista se heikentää kouluun kiinnittymistä ja oppilaan hyvinvointia. (H5)

Ulkopuolisuuden ja kiusatuksi tulemisen kokemukset heikentävät oppilaan hyvinvointia ja kouluun kiinnittymistä. (H1)

Hyvinvoiva lapsi käy mielellään koulua. Aina kaikki mitä koulussa tehdään ei ole mieluista ja välillä joudutaan olemaan epämunakavuusalueella. Siitä huolimatta kouluun tullaan ja siellä toimitaan ohjeiden ja yhteisten sopimusten mukaan. Kaveritaidot vaikuttavat siihen, miten ryhmytyminen onnistuu sekä, miten lapsi kokee olevansa tärkeä osa ryhmää. Jos lapsi ei koe ryhmän ja yhteisön merkitystä henkilökohtaisesti voi se aiheuttaa ulkopuolisuuden kokemuksia. Ulkopuolisuuden tunne aiheuttaa sitä, että kouluun ei ole kiva tulla. Mitä isommaks lapsi kasvaa sitä enemmän oma tahto vaikuttaa opiskeluun. Koulussa huonosti viihtyminen voi näkyä poissaolojen lisääntymisenä. (H8)

5.2.3 Vaikutukset oppilaan tulevaisuuteen

Haastateltavat nostivat keskustelun aikana esiin asioita, jotka liittyivät keskeisesti oppilaan tulevaisuuteen. Tulevaisuuden mahdollisuuksiin vaikuttaa oppilaan oman asenteen ja toiminnan lisäksi myös hänen kotiolojensa asenteet opiskelua ja tulevaisuuden näkymiä kohtaan.

Perheellä voi olla heikko näkemys koulun merkityksestä lapsen tulevaisuudelle. Tämä heikentää kouluun kiinnittymistä ja vaikuttaa lapsen koulumenestykseen ja tulevaisuuteen. (H6)

Eräissä haastattelussa nostettiin esiin mielenterveydellisiä asioita, sosiaalisten taitojen ja motivaation merkitystä. Tällaiset asiat vaikuttavat kokonaisvaltaisesti lapsen terveyteen ja tulevaisuuden näkymään myös koulupolun ulkopuolella.

Kouluun kiinnittyminen vaikuttaa koulumotivaatioon ja menestymiseen koulussa. Kiinnittymättömyys voi näkyä yhtenä syynä mielenterveyden ongelmiin myöhemmin. Se siis voi estää kiinnittymisen yhteiskuntaan. Jos kiinnittyminen on heikkoa voi lapsi olla syrjäytymisvaarassa myöhemmin. Kouluun kiinnittymisellä on siis suuri merkitys lapsen tulevaisuudelle. Se on suojaava tekijä paitsi lapsuudessa, mutta se antaa suunnan myös, miten toimitaan aikuisena yhteiskunnassa ja ylipäättänsä ottaen työelämässä. (H8)

Haastatteluissa oli havaittavissa yhtymäkohtia lapsen tulevaisuuden ja koulumenestyksen välillä. Kuinka vahvasti lapsi on kiinnittynyt kouluun, on sillä vaikutusta motivaatioon ja sinnikkyteen koulutehtäviä kohtaan. Nämä puolestaan vaikuttavat epäsuorasti oppilaan kouluarvosanoihin. Mitä huonommat arvosanat sen kapeampi on tulevaisuuden ammattivalikoima. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna lapsen kouluun kiinnittymisen ja lapsen tulevaisuuden välillä on hyvin vahva korrelaatio.

On äärimmäisen tärkeää, että oppilas saapuu paikalle, on motivoitunut suorittamaan koulun asioita ja tehtäviä. Oppilas osoittaa osaamistaan ja etenee opinnoissaan. Kouluun kiinnittymisellä on valtava merkitys. (H6)

Haastatteluista nousi esiin myös ajatuksia sosiaalisiin taitoihin liittyen. Kaveritaidot ja yhteisöllisyyden tunne vaikuttavat koulussa ja sen ulkopuolella oppilaan tulevaisuuteen. Haastateltavat puhuivat ryhmäytymisen merkityksestä, joka on kytköksissä kaveri- ja vuorovaikutustaitoihin. Myös epämukavuusalueella pysymisen harjoittelu on tulevaisuuden työntekijälle tärkeä taito.

Kouluun kiinnittyminen näkyy kaveritaidoissa eli siinä miten oppilas onnistuu ryhmäytymään. Oppilaan on syytä kokea olevansa tärkeä osa ryhmää ja yhteisöä. (H8)

Kouluun kiinnittymisellä on iso merkitys. Minä näen sen niin, että aina kun puhutaan ryhmäytymisestä puhutaan siitä aina vain lukuvuoden alussa uuden ryhmän kanssa. Miestäni pitäis puhua semmosesta jatkuvasta ryhmäytymisestä, se ei ole vain se kun vuosi alkaa, koska se on mun mielestä se mikä tukee sitä kouluun kiinnittymistä monella eri tasolla. (H3)

Työntekoahan siinä opetellaan, että ainahan se ei oo mukavaa. Epämukavuusalueellakin joudutaan joskus olemaan, mutta siitä huolimatta työnsä pitää pystyä hoitamaan. (H8)

5.3 Luokanopettajien käsitykset kiinnittymisen tukemisesta

Tutkittavien vastauksissa nousi esiin luokanopettajan moninainen rooli oppilaan kouluun kiinnittymisen tukijana. Myös perheen ja kodin asenne koulunkäyntiin nähdään merkittävänä kiinnittymiseen vaikuttavana tekijänä. Vertaisryhmään kuulumisen, kaveritaidot ja joukkoon kuulumisen tunne näyttäytyivät luokanopettajien käsityksissä vahvoina kouluun kiinnittymistä vahvistavina osa-alueina. Nämä kaikki yhdessä (kuvio 4) mahdollistavat oppilaan vahvan kouluun kiinnittymisen, jota on tuettava ympäri vuoden oppilaan koko koulupolun, jotta oppilaan mielenkiinto koulua kohtaan säilyy ja koulunkäynti sujuisi oppilaalle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Kiinnittyminen nähdään josain määrin tapahtuvaksi alkuopetuksessa, mutta kiinnittymisen vahvistaminen esimerkiksi ryhmäytymisen keinoin koko lukuvuoden ajan vahvistaa tutkittavien mukaan joukkoon kuulumisen tunnetta, turvallista ilmapiiriä ja sitä kautta tukee oppilasta kiinnittymään.

Kouluun kiinnittymisen tukeminen		
Opettajan ammattitaito	Huoltajien tuki	Vertaisryhmään kuuluminen

Kuvio 4. Kouluun kiinnittymisen tukeminen

5.3.1 Opettajan ammattitaito

Luokanopettajalla on koulussa vastuu sekä opetuksesta että luokan ilmapiiristä ja vuorovaikutussuhteiden luomisesta. Yksi laadukkaan opetuksen takeista on tutustuminen oppilaisiin ja oppilaiden mahdollisuus tutustua opettajaan, yhteistyö eri toimijoiden kanssa esimerkiksi oppilaan taitoja arvioidessa sekä tiedonsiirto eri tahojen kanssa. Nivelvaiheyhteistyö sekä koulun aloituksessa että yläkouluun siirryttäessä pyrkii takaamaan oppilaan oppimisen kannalta tarvittavien tietojen siirtymisen, jotta siirtymävaiheissa ei tapahtuisi kiinnittymisen heikentymistä.

Mitä tutumpia kaikki on, niin sitä helpompi sit varmasti se kiinnittyminen on. Ja sit mitä etukäteistietoja lapsella on opettajasta ja opettajalla lapsista. Mun mielestä se nivelvaiheyhteistyö on yks todella tärkeä tekijä. Erityisesti ne tiedonsiirrot ja tutustumiset. (H1)

Oli tärkeä saada oppilaat mukaan siihen samaan porukkaan, että oppi tuntemaan toisiansa ja sitten tietenkin tutustui itsekin niihin oppilaisiin ja ne pääsi tutustumaan minuun. (H5)

Yritetään moniammatillisesti tukea, koulun yhtenä aikuisena, että koulu olisi paikka, johon olisi mukava tulla. (H8)

Oppilaan kiinnittymistä kouluun tukee se, että oppilaan kehitystaso huomioidaan kaikessa koulun toiminnassa ja tavoitteet hänen oppimiselleen asetetaan hänen omista lähtökohdista käsin. Opettajan on erityisen tärkeää suunnitella ja toteuttaa sellaista opetusta luokassa, että oppilas saa onnistumisen kokemuksia ja kokee pärjäävänsä opinnoissaan. Tämä tukee oppilaan kiinnittymistä kouluun ja kiinnittyminen puolestaan tukee oppimista. Oppilaan vahvuuksien huomioiminen ja arvostaminen, sekä niiden pohjalta lähtevä opetus mahdollistaa yksilöllisen huomioimisen ja vahvistaa oppilaan kiinnittymistä.

Jos se, mitä siellä koulussa tehdään, niin tuntuu vaikka koko ajan liian vaikeelta, että ne ei ole sen lapsen kehitystasolle sopivaa se tekeminen, niin kyllä se sitä heikentää. (H1)

Me yritetään niitten vahvuuksien kautta kaikkea, niin kyllähän se tukee sitä kiinnittymistäkin ihan hirveästi. Se, että lapsi kokee, että nyt hänet hyväksytään juuri semmoisena ja

niitä hänen vahvuuksiaan arvostetaan, vaikka sitten olisi niitä tuen tarpeitakin joillain osa-alueilla. (H1)

Jos ne haasteet ja ylipäänsä ne koulun tehtävät, että ne on saavutettavissa, että ne ei ole kellekään ylivoimaisia, että heti tulee oppilaalle se olo, että jaaha, ei ole mun juttu ja lyö hanskat tiskiinkin.. ja sitten myös se, että tota niille kaikkein terävimmillekään ne ei ole semmosia, että ne ihan vasemmalla kädellä hoituu, että niillekin pitäisi saada semmosta ponnistelemista ja että nekin huomaa, että koulun eteen pitää tehdä töitä ja siitä sitten seuraa jotain positiivista. (H2)

Tietysti ne lapsen omat kognitiiviset taidot, että kokeeko se koulun hirveen vaativaksi, liian vaikeaksi, niin se vaikuttaa ja sitten tietysti myös kaikki muu, keskittymiskyky, tarkkaavaisuuden ylläpitäminen, tottakai nekin on tärkeitä asioita. Ja miten se lapsi itse kokee selviävänsä niistä koulun haasteista ja tai kouluasioista ylipäänsä. (H2)

Kyllähän joku saattaa vaikka lintsata senkin takia, että tietää, että on vaikka huono matikassa, mutta että niinkö pelkää tulla kouluun kun en kuitenkaan osaa tehdä sitä, niin välttelee sitten vähän sitä ongelmaa, niin enemmänkin sillä tavalla oon kannustava ja sanon ettei haittaa vaikka menee väärin, pääasia että yrittää ja sitte niinkö auttaa ja tarvittaessa niinkö tukiovetusta antaa ja sillä tavalla niinkö pitäs saaha ne niinkö näkemään että se ei oo mikään rangaistus se tukiovetus, vaan siinäähä haetaan sen etua, että pääsis niinkö sen haasteen yli ja etenemään sitte muitten kans. (H5)

Ryhmäytyminen ja turvallinen ilmapiiri koetaan kaikkien tutkittavien osalta erityisen merkityksellisiksi kouluun kiinnittymistä tukeviksi osa-alueiksi. Lukuvuoden alussa, mutta myös koko lukuvuoden kestävä ryhmäytyminen vahvistaa myös yksittäisen oppilaan kiinnittymistä. Ryhmäytymisen nähdään vaikuttavan myös muihin osa-alueisiin kiinnittymisen eri tasoilla. Turvallisen ilmapiirin rakentaminen on tutkittavien mukaan niinkään opettajan vastuulla ja nousee vastauksista esiin erittäin tärkeänä oppilaan osallisuuden ja turvallisuuden tunteen mahdollistajana. Opettajan luoma inklusiivinen ja osallistava ilmapiiri, jossa jokainen voi ja saa osallistua tuntien itsensä arvostetuksi ja hyväksytyksi sellaisenaan kuin on, kuvaa ilmapiirin rakentamisen tärkeyttä. Turvallisen ilmapiirin tavoitteena on myös saada oppilaalle kokemus siitä, että kouluun on kiva mennä eikä sinne menemistä tarvitse pelätä.

Ja ilmapiiri on turvallinen että uskaltaa olla sellanen kun on. Lapset viihtyy siellä ja ne haluaa tulla kouluun. Ja se ryhmä on silloin toimiva. Ja turvallinen. Onhan se ylipäänsä sen turvallisen ilmapiirin luominen toivottavasti sen opettajan vastuulla. (H1)

Me ollaan just yritetty harjoitella tänä vuonna niitä ryhmäytymis- ja vuorovaikutustaitoja, että oikeesti kaikki opettajat opettaisi niitä niille lapsille siellä luokissa. Tai siis on opettukin! (H1)

Ja sit mä näen, että aina kun puhutaan ryhmäytymisestä, että aina lukuvuoden alussa ja uuden ryhmän kanssa ja näin, niin mun mielestä pitäisi puhua semmosesta jatkuvasta ryhmäytymisestä, se ei ole vain se kun vuosi alkaa, koska se on mun mielestä se mikä tukee sitä koulua kiinnittymistä monella eri tasolla. Ja sitten uuden ryhmän kanssa joka vuosi jokaisella luokka-asteella sitä pitäis olla ja ympäri vuoden, se on mun mielestä siihen kouluun kiinnittymiseen tärkeä osa. (H3)

Yritän tehdä siitä meidän luokan ilmapiiristä semmoisen ensinnäkin että siellä on kaikkien hyvä olla ja kaikilla on läheiset välit toistensa kanssa ja mahdollisimman niukaksi yritän kitkeä kaikki kiusaamisen ja negatiivisen vuorovaikutuksen. (H2)

Ryhmäytymiseen panostaminen, se on tosi tärkeä ja sitten positiivinen palaute, supertärkeä, kohtaaminen, ihan supertärkeä. (H3)

Se lähti se vuosi aika pitkälti tavallaan ryhmäytymisestä.(H5)

Turvallinen oppimisilmapiiri, kenties semmonen inklusiivinen näkökulma siellä koulussa, että jokainen on yhdenvertaisesti kohdattu, arvostettu, haluttu sinne kouluun kaikkien henkilökunnan jäsenten ja oppilaidenkin toimesta. (H6)

Pyrin luomaan sitä turvallista ilmapiiriä opettamalla tunnetaitoja oppilaille, keskustelemaan avoimesti niistä arvoista erilaisin haastein ja hyvän huomaamisin ja vahvuusmenetelmin ikäänkuin tukemaan jokaisen oman minäpystyvyyden kokemusta ja toisaalta myös sitä yhteenkuuluvuuden kokemusta. (H6)

Pyrin osallistamaan oppilaat ihan sen oppimisympäristön, sen fyysisen oppimisympäristön suunnitteluun niin, että he kaikki vois kokea että tää on heidän paikkansa, se luokka, yhteisö, missä ollaan. (H6)

Tietysti voi pyrkiä saamaan siellä luokassa turvallisen tuntuiseksi, siinä luokkaympäristössä, et siellä ei tarvii arkailla eikä tarvii pelätä sitä kouluun tulemistä. (H7)

Opettajan ja oppilaan välinen lämminhenkinen vuorovaikutus nousee monissa vastauksissa tärkeäksi ja merkitykselliseksi oppilaan kiinnittymistä tukevaksi asiaksi. Opettajan luoma vuorovaikutussuhde ja jokapäiväiset, oppilasta arvostavat kohtaamiset kuvataan ensiarvoisen tärkeiksi tekijöiksi, joiden turvin oppilas uskaltaa ja haluaa tulla kouluun. Välittävä ja helposti lähestyttävä opettaja saa oppilaassa oppilaan luottamaan opettajaan sekä osaltaan kiinnittää oppilasta kouluympäristöön ja koulutyöhön vahvistaen kouluun kiinnittymistä yleisesti. Myös opettajan auktoriteetti nousee esiin vastauksissa. Auktoriteettina toimiessaan opettaja saattaa joutua sanomaan jostain asiasta hieman napakasti,

mutta silti koetaan, että auktoriteettinakin opettaja voi olla luottamusta herättävä ja mukava ja oppilaalle jopa yksi syy tulla kouluun.

Mun mielestä se on ehkä kaikkein tärkein se sen luottamussuhteen luominen siihen lapseen. (H1)

Tottakai opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus, että se on toimiva ja lämminhenkinen. (H2)

Tietenkin opettajan ja oppilaan suhde on tosi merkityksellinen, että millä tavoin se opettaja huomaa ja huomioi sen oppilaan, se on siis tosi tärkeä. (H3)

On tosiaan semmoinen vaikka hyvä tai mukavaksi koettu opettaja. Tietyllä tavalla semmosen hyvän vaikutelman teki itsestänsä opettajana, että minä olisin helposti lähestyttävä oppilaille, että tietenkinhän sitä opettajalla on semmoinen tietynlainen auktoriteetti ja välillä joutuu sanomaan vähän kovastikin tietyissä tilanteissa, mutta kuitenkin sillä tavalla, että minä en ainakaan olisi semmoinen syy, että joku ei halua tulla kouluun, vaan mielumminkin päinvastoin, että on mukava opettaja, että se voisi olla hyvä syy, että miksi tulla sinne kouluun. (H5)

Yritän ja pyrin kohtaamaan sen jokaisen oppilaan päivittäin ja osoittamaan sillä kohtamisella arvostusta ja välittämistä sitä oppilasta kohtaan. (H6)

Opettajan rooli oppilaan motivoimisessa koulutyötä kohtaan näyttää myös tukevan oppilaan kiinnittymistä. Opettajan positiivinen asenne ja läheinen suhde oppilaisiin vaikuttaa tutkittavien mukaan siihen, että oppilas innostuu koulutyöstä ja opiskelusta, mikä vahvistaa myös oppilaan kiinnittymistä kouluun. Myös se, että opettaja puhuu koulutyön tärkeydestä oppilaille ja suunnittelee opiskelua mielekkääksi, nähdään kiinnittymistä tukeviksi tekijöiksi.

Pyrin olemaan niille lapsille niin läheinen ja niin lämminhenkinen, että ne haluaa myös minua varten suoriutua niistä koulutehtävistä hyvin. Kun minä pidän niitä tärkeänä, niin hekin alkaa pitämään niitä tärkeänä. (H2)

Kyllä mä kaikille oppilaille sitä koulun tärkeyttä kuitenkin joudun tai saan tai muuten vaan korostan eri tilanteissa. Sillä tavalla varmaan ajattelisin tukevani, että kerron kuinka tärkeää siellä meillä koulussa yhteistyössä on olla eri oppilaitten ja aikuisten kanssa, kiinnosti ne oppiaineet sua tai ei, tai koit tarvitsevasi niitä myöhemmin tai...(H4)

Siitä oppimisesta tehdään mukavaa ja että ne lapset haluaa menestyä, että kasvais se sisäinen motivaatio siihen, et ne haluaa suoriutua hyvin. (H2)

Negatiivinen palaute sekä koulutyöhön että käyttäytymiseen liittyen heikentää oppilaan onnistumisen kokemuksia ja samalla vaikuttaa heikentävästi kiinnittymiseen. Positiivisen ja kannustavan työtteen avulla opettajat kokevat tukevana oppilaan kouluun kiinnittymistä opiskeluissa onnistumisen kautta.

Se liittyy kans siihen oppilaan ja opettajan väliseen suhteeseen se negatiivinen kierre, että tosi useesti luokassa jos sä joudut useesti sanomaan sitä negatiivista, niin se kierre on valmis ja se oppilaskin kokee ettei onnistu missään.. niinku päästäis siihen positiiviseen ihan pienilläkin asioilla. Se voi siis liittyä koulutehtäviin tai se voi liittyä luokassa olemiseen, jos sä saat koko ajan negatiivista palautetta, miten sen sais käännettyä siihen, et rupeis saamaan positiivista palautetta... (H3)

Enemmänkin sillä tavalla olen kannustava ja sanon ettei haittaa vaikka menee väärin, pääasia että yrittää ja sitten auttaa ja tarvittaessa tukiovetusta antaa. (H5)

Tutkimuksessa tuli esiin myös opettajan työn haaste, kuinka havaita kouluun kiinnittymisen pulmat, jos ja kun opettajalla on iso luokka ja paljon oppilaita. Toisaalta myös se, että nähdään kiinnittymisen pulmat ja tiedostetaan sekä tuen tarve kiinnittymisen suhteen, että opettajan tärkeys kiinnittymisen tukijana, on ensiarvoisen tärkeää, jotta opettaja voi tarvittaessa lisätä omaa osaamistaan ja tietoisuutta kouluun kiinnittymiseen liittyvistä tekijöistä. Tässäkin yhteydessä opettajan tärkeys kiinnittymisen tukijana nähdään nimenomaan siten, että tiedostetaan vuorovaikutuksen laadun merkitys, kuinka opettaja kohtelee oppilaita havaitessaan kiinnittymisen ongelmia.

Olen etsinyt itse tietoa. Olen tiennyt, että on kysymys tämmöisestä termistä, mutta sain sen kyllä tietää vasta sitten minua viisaammalta opettajakouluttajalta, mitä tämmösellä, tämän kaltaisella, tähän kouluun kiinnittämättömyyden tai kiinnittymisen piirteisiin liittyvillä asioilla tarkoitetaan. (H8)

Tietysti miten minä kohtelen sitä lasta ja mitä... tuota niin... enemmän näen, että sillä lapsella on puutteita kouluun kiinnittymisessä. Niin sitä haastavampaahan se on koulun arjessa aikuisellekin, jos on iso luokka. (H8)

5.3.2 Huoltajien tuki

Kodin ja huoltajien merkitys nähdään merkittävänä kouluun kiinnittymisen tukijana. Perheen ja lähinnä huoltajien asenne koulua kohtaan esimerkiksi arvojen välittäjänä on tutkittavien mukaan suuressa roolissa. Se, miten kotona puhutaan koulusta ja koulunkäynnistä, vaikuttaa oppilaan kouluun kiinnittymiseen vahvistavasti, jos puhe on positiivista ja kannustavaa. Kodin koetaan voivan markkinoida sekä koulua mukavana paikkana että siellä toimivia aikuisia taitavina, lapsen etua valvovina hyvinä opettajina ja ohjaajina.

Vastauksista on tulkittavissa myös se, että koti ja huoltajat voivat välittää oppilaalle myös voimakkaasti negatiivisia asenteita koulua ja koulunkäyntiä kohtaan, mikä heikentää tai saattaa jopa estää kokonaan oppilaan kouluun kiinnittymistä.

Ja sitten varmasti kodinkin merkitys on iso, elikkä miten kotona puhutaan lapselle siitä koulusta. (H2)

Se kodin asennoituminen kouluun, onko se semmoinen joka tukee sitä oppilasta vai onko se semmoinen, että se syöttää kotona jotain semmosta negatiivista sitä koulua kohtaan, niin sillä on kans hirvee merkitys siihen, et millä tavalla se oppilas suhtautuu kouluun. (H3)

Semmoinen saattaa sitä kouluun kiinnittymistä heikentää, jos sulla on sellaiset arvot jo kotoa ikäänkuin istutettu, että ei ole kummoinen paikka eikä siellä tarvii käydä ellei ole sitten ihan pakko. (H4)

Eli perheen asenne, huoltajien asenne koulua kohtaan tukee sitä kouluun kiinnittymistä. (H6)

Kodilla on merkitystä siinä, että se markkinoi koulua mukavana paikkana. Markkinoi paikkana, jossa on hyvät ja taitavat ja lapsen etua valvovat aikuiset, opettajat, ohjaajat, ketä siellä onkin. (H8)

Säännöllinen koulussakäynti nähdään aineiston perusteella olevan pääsääntöisesti huoltajien vastuulla, siksi on perusteltua ajatella säännöllisen koulunkäynnin olevan vanhempien tuki oppilaan koulunkäyntiä kohtaan. Säännöllinen koulunkäynti mahdollistaa oppilaan pysymisen yhteisissä tavoitteissa ja toiminnoissa. Epämääräiset poissaolot saattavat olla peräisin huoltajien esimer-

kiksi yleisestä piittaamattomuudesta koulua kohtaan tai velvollisuudesta huolehtia lapsen elämään liittyvistä asioista. Kodin merkitys päivittäisessä koulunkäynnissä ajatellaan liittyvän rajojen asettamiseen, kouluun lähtemisen huolehtimiseen, sekä sinnikkyuden tukemiseen niin, että kouluun lähdetään säännöllisesti, vaikka se ei jostain syystä huvittaisikaan.

Jos on se säännöllinen koulussakäyntirytmä, niin sitten pysyy kärryllä siinä mitä oppitunneilla tapahtuu ja ei taitse kiritä asioita. (H7)

Että jostakin syystä aamulla ei huvita lähteä sinne kouluun. Joillakin oppilailta tulee semmosia yksittäisiä poissaoloja, ja siitä tulee vähän epämääräinen viesti kotoa vaikka että no, tällä oli nyt vähä pää kipeä niin se ei tullu kouluun. (H5)

Kotikin kuitenkin tukee, että ei helposti lähdetä siihen, että no jos ei nyt huvita tai tuntuu vähän siltä että ei ois nyt mukava lähteä sinne kouluun niin voi jäädä kotiin, vaan tosiaan että sitten jos ei ole sairaana tai muuta, niin kuitenkin huolehdittaisi sieltä kotoakin että sinne kouluun lähdetään. (H7)

Kodin ja koulun välisellä yhteistyöllä on suuri merkitys, että jos alkaa esiintyä sitä, että lapsi ei lähde kouluun niin... siitä mistä se johtuu. (H8)

Jos on vaikka kotona niin, että saa pelata paljon koneella, ei ole rajoja siinä ja on väsy. (H7)

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on opettajan yksi monista tehtävistä ja aineiston perusteella se nähdään tärkeäksi keinoksi myös tukea oppilasta kiinnittymään kouluun. Koulun ja koulunkäynnin näkeminen tärkeänä ja oppivelvolliselle kuuluvana velvoitteena on yksi vanhemmuuden vastuista, jota koulu voi positiivisella vuorovaikutuksella tukea keskustelemalla huoltajien kanssa. Opettajan käymä avoin keskustelu huoltajien kanssa koskien oppilaan koulunkäyntiä, tavoitteita sekä oppimisen ja koulunkäynnin haasteita, luo yhteistä ymmärrystä huoltajien ja koulun välille.

Luokanopettajien käsitysten mukaan on tärkeä luoda perheelle kuva siitä, että opettaja aidosti välittää heidän lapsesta ja lapsen koulunkäynnistä. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on yksi opettajan monista tehtävistä ja tutkimusaineistosta on tulkittavissa, että luokanopettajat ovat hyvin sisäistäneet sen ja tahtotila yhteistyöhön nähdään myös kouluun kiinnittymisen kannalta oleelliseksi. Erilaisten koulunkäyntiin liittyvien ongelmien ilmaantuessa huoltajien

kanssa tehtävä yhteistyö korostuu ja yhteisenä tavoitteena nähdään oppilaan yleisen hyvinvoinnin tukeminen, koulunkäynnin säännöllisyys ja sitä kautta kiinnittymisen tukeminen.

Haluan tehdä läheistä yhteistyötä vanhempien kanssa eli kerron tosi tarkasti, haluan että vanhemmat tietää mitkä meidän tavoitteet on. (H2)

Vanhempien kanssa puhutaan ihan ääneen siitä, että nyt on tosi tärkeitä, et tulee semmoinen positiivinen olo tälle oppilaalle koulunkäyntiä kohtaan ja ihan avoimesti puhua niistä asioista. (H3)

Keskustelen myönteiseen sävyyn huoltajille, pyrin heitä kohtaamaan myös niin, että he ymmärtävät, että välitän aidosti heidän lapsestaan ja koulumenestyksestään. (H6)

Huolimatta siitä, että oppilaalla saattaa olla erilaisia ongelmia sekä koulussa että koulun ulkopuolella, niin säännöllinen koulunkäynti ja arkinen elämänrytmi koetaan oppilaan kannalta arvokkaaksi. Tämän taustalla on ajatus siitä, että koti pystyy huolehtimaan oppilaan säännöllisestä päivärytmistä, joka tukee oppilaan kouluun lähtemistä ja kiinnittymistä. Tämä nähdään samalla tukevan myös oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Voi olla että on paljonkin vaikka ongelmia koulun ulkopuolella, niitä voi olla toki koulusakin, mutta silläkin on oma arvonsa, että oppilas on siinä semmoisessa, että sillä on elämässä joku rytmi ja että se on siinä kiinni. (H7)

5.3.3 Vertaisryhmään kuuluminen

Vertaisryhmään kuuluminen ja kaverien olemassaolo nousivat luokanopettajien vastauksissa melko suureen rooliin. Kaverit, ryhmään kuulumisen tunne ja kiusaamisvapaa vyöhyke koulussa tukevat tutkimusaineiston mukaan oppilaan kouluun kiinnittymistä voimakkaasti. Kaverit luovat turvallisuuden ja joukkoon kuulumisen tunteita siten, että oppilas kokee tulevansa hyväksytyksi kavereiden joukossa omana itsenään. Kouluun kiinnittyminen mahdollistuu ja vahvistuu tutun kaveriporukan ja toimivien sosiaalisten suhteiden avulla. Tutut kaverit varsinkin koulun aloituksen yhteydessä mainittiin tärkeinä turvallisuutta ja kiinnittymistä vahvistavina. Ylipäätään kavereiden merkitystä korostettiin vastauksissa ja niitä pidettiin tärkeinä. Kaveripiirin koko tai kavereiden määrä ei ollut vastausten mukaan oleellinen, tärkeintä kouluun kiinnittymisen näkökulmasta on yhdenkin kaverin olemassaolo.

On tärkeää, että jos vaan on niitä kavereita eskarista, niin niitten kanssa saa olla samassa ryhmässä. (H1)

Kyllä ne on ne sosiaaliset suhteet siellä luokassa, kavereussuhteet, on tärkeitä. (H2)

Se kaveriporukka, vertaistuki on supersupertärkeä. Kaveripiirissä hän on löytänyt paikkansa siinä. Ryhmään kuulumisen tunne on jokaisella se sosiaalinen tarve. (H3)

Kouluun kiinnittymiseen vaikuttavat tekijät on semmosia mitkä niinkö vaikka et hyvät kaverit siellä tai mieluisa luokka tai oppilaat. (H5)

Kuinka tosiaan kiinnittyy siihen sosiaaliseen verkostoon, siihen ryhmään ja näin. Että kyllä minusta se on tärkeä se, että kiinnittyy sinällään ja tuntisi olonsa ryhmässä että on osa sitä ryhmää ja tuntee olonsa siinä turvalliseksi. Että siellä ois sitä kaveripiiriä, senhän ei tarvii olla iso, mutta että on joku kenen kans olla ja näin, ettei tarvi yksin viettää välitunteja. (H7)

Kiusaaminen ja ulkopuolisuuden tunne ovat käsitysten mukaan oppilaan kiinnittymistä selvästi heikentäviä tekijöitä. Kiusaaminen ja negatiivinen vuorovaikutus saa oppilaassa aikaan ulkopuolisuuden tunnetta. Opettajan tulee omalla toiminnallaan olla tukemassa positiivista ilmapiiriä ja kiusaamisvapaa vyöhykettä, jotta kaikilla oppilailla olisi mahdollisimman hyvät olosuhteet ja lähtökohdat kiinnittyä kouluun vahvasti. Kiusaaminen saattaa aiheuttaa koulunkäynnin välttelemistä ja heikentää myös kouluun kiinnittymistä.

Ulkopuolisuuden kokemus ja kiusaaminen... (H1)

Tietysti ne sosiaaliset suhteet, että jos ei ole kavereita tai on kiusaamista, niin se varmasti heikentää. (H2)

Mahdollisimman niukaksi yritän kitkeä kaikki kiusaamisen ja negatiivisen vuorovaikutuksen, et se on se ykkösasia. (H2)

Jos vaikka on sitä kiusaamista paljon, haluaa ehkä vältellä sitä koulunkäyntiä ja se voi varmaan vähentää tai heikentää sitä kouluun kiinnittymistä. (H5)

Semmonen kiusaamisvapaa vyöhyke tai ainakin sitä tavoitteleva vyöhyke. (H6)

Jos on just sitä kiusaamista tai semmosta ulkopuolelle jäämisen tunnetta siellä koulussa. (H7)

Kodin merkitys kaverisuhteissa nähdään tärkeäksi nimenomaan varhaislapsuudessa, jolloin opetellaan sosiaalisia taitoja. Vastauksista käy ilmi sekin, että koulu ei ole mikään kaveriautomaatti, vaan suuri merkitys on oppilaan kokonaisvaltaisella oppimisella, jossa korostuu vapaa-ajalla omaksutut sosiaaliset suhteet.

Kodilla on tietysti merkitystä lapsuudessa. Tavallaan on sitä sosiaalista elämää. On kodin ulkopuolisia kontakteja lapsuudessa tietysti vähemmän, mutta sitten myöhemmin. Kun kouluhan ei ole mikään kaveriautomaatti... lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät alle kouluikäsenä. (H8)

Toisaalta taas yhteiskunnallinen tilanne viime aikoina on ajanut osan perheistä tilanteeseen, jossa kaverisuhteiden tukeminen ja sosiaalisten suhteiden harjoittelu ei ole ollut mahdollista kotioloissa. Tällöin tärkeä oppilaan kiinnittymistä tukeva tekijä eli kaveripiiriin liittyminen ja kuuluminen saattaa puuttua kokonaan eikä joukkoon kuulumisen tunnetta pääse syntymään. Varhainen puuttuminen kaverisuhteisiin auttaa oppilasta liittymään vertaisryhmään, mikä tukee luokan positiivista ilmapiiriä ja vahvistaa kouluun kiinnittymistä.

Tänä aikana paljon helpommin korostuu tuokin, että ei ole niitä sosiaalisia suhteita niin on voinut jollekin käydä näin, että on jäänyt semmonen ulkopuolisuuden tunne, joka on sitä, että ei ole oikein päässyt siihen yhteisöön kunnolla kiinni, kun ei sitten vapaa-ajalla ehkä niitä kaverisuhteita niin vahvistaa ja käydä kavereilla ja kutsua kavereita kotiin, että tavallaan tuohonkin niin. Tuokin on semmoinen tärkeä asia siihen, mitä varhemmin pystytään puuttumaan niin sitä helpommin sitä positiivista kouluun kiinnittymistä voidaan vahvistaa. (H8)

Tutkimusaineiston mukaan kaverisuhteiden ollessa tärkeä osa oppilaan kouluun kiinnittymisen tukemista, tulee oppilaita tukea kaverisuhteissa koulun toimesta. Jatkuva ryhmäytyminen lukuvuoden aikana vahvistaa ryhmän ilmapiiriä. Opettajan apu arkipäiväisissä tilanteissa esimerkiksi välituntihavaintojen myötä voi auttaa oppilasta liittymään joukkoon ja saamaan kavereita. Sosiaalis-

ten taitojen harjoittelu, se kuinka luodaan ja ylläpidetään sosiaalisia suhteita, nähdään tarpeelliseksi sekä yksilö- että ryhmätasolla koulussa. Kavereiden nähdään toimivan jossain määrin myös houkuttimina kouluun, joten sekä kaveritaitojen harjoitteluun että sosiaalisten suhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen on syytä panostaa yhä enemmän, jotta kaverisuhteet toimisivat suotuisasti oppilaan kouluun kiinnittymisen prosessissa.

Mun mielestä pitäis puhua semmosesta jatkuvasta ryhmäytymisestä. (H3)

Jos vaikuttaa, että joku jää vaikka välituntileikeissä ulkopuolelle niin ihan ryhmänä jonkunlaisena oppituntina käsitellä näitä asioita, että miten huomata sitten että kaikki otettaisiin mukaan ja toki sitten voi vähä vinkatakin vaikka että hei, että käypäs kysäsemässä tuota leikkeihin mukkaan. (H7)

Ne kaverisuhteet on tosi tärkeitä ja sosiaaliset taidot, miten kaverisuhteita ylläpidetään ja miten niitä muodostetaan. Miten saadaan kavereita. Koska ne kaverit on myöhemmin tärkeä tavallaan houkutin kouluun ja hyvät kaveri antaa hyvän suunnan ja sitten, jos kaverisuhteet kehittyy jotenkin kehnosti tai ne ei kehity ollenkaan, sillä on merkitystä. (H8)

Lapsen luonne, joku on introvertti tai on vaikeaa ja tarttee pikkusen apua, mitenkä kaverisuhteita luodaan ja miten niitä ylläpidetään ja miten pidetään suhteita kavereihin. (H8)

6 POHDINTA

6.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Kouluun kiinnittymisen tutkimus on selkeästi lisääntynyt viime vuosina. Tutkimukset ulottuvat alkaen varhaiskasvatuksesta edeten aikuisuuteen saakka kohdistuen kouluun kiinnittymisen eri osa-alueille. Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli selvittää, millaisia käsityksiä luokanopettajilla on oppilaan kouluun kiinnittymisestä ja sen tukemisesta. Tutkimusaineistona käytimme haastatteluita ja niistä nousevia merkityksiä liittyen oppilaan kouluun kiinnittymiseen. Tarkastelimme tutkimusaihettamme kuvaamalla luokanopettajien käsityksiä kolmesta eri näkökulmasta. Jaottelun muodostimme tutkimusaineistosta saamiemme käsitysten perusteella kolmeen pääkategoriaan. Luokanopettajien käsitykset kouluun kiinnittymisestä jakautuivat käsitteen ymmärtämisen, kiinnittymisen merkityksen ja kiinnittymistä tukevien tekijöiden kuvaamiseen.

Tutkimusaineistomme perusteella luokanopettajat ymmärtävät kouluun kiinnittymisen siten, että oppilas on motivoitunut koulunkäynnistä ja sitoutunut hänelle kuuluviin tehtäviin, vaikka ne eivät olisi aina niin mieluisiakaan. Oppilas, joka on kiinnittynyt kouluun, tulee sinne mielellään ja käy koulua säännöllisesti ilman epäilyttäviä poissaoloja. Kiinnittyminen lisää oppilaan motivaatiota, mutta pelkkä motivaatio ei yksin pysty ylläpitämään kiinnittymistä, vaan siihen tarvitaan myös ympäristön vaikutus (Appleton ym., 2006 : Rumberg, 2011). Myös oppilaan osallisuuden kokemukset nousivat merkittäväksi tutkimustulokseksi sekä kuvaamaan kiinnittynyttä oppilasta että tukemaan oppilaan kiinnittymistä kouluun. Decin ja Ryanin (2000) mukaan myönteiset kokemukset osallisuudesta liittyvät inhimillisiin tarpeisiin liittyä toisiin. Kindermann (2015) puolestaan toteaa, että monet oppilaat pitävät koulunkäynnistä pääosin siksi, että ystävät ovat siellä.

Luokanopettajien käsityksissä ilmapiiriä kuvattiin arvostavana, turvallisena ja kaikkia kunnioittavana, kun oppilas voi kokea olonsa turvalliseksi. Oppilaan tulisi saada positiivista ja rehellistä palautetta sekä opettajalta, huoltajilta että vertaisryhmän jäseniltä (Harjunen, 2011). Tässäkin tutkimuksessa positiivinen palaute nähtiin rakennusaineena turvalliselle ilmapiirille, jonka puolestaan

kuvattiin olevan yksi oppilaan kouluun kiinnittymisen perusedellytyksiä. Luokanopettajien käsitysten mukaan oppilaan on mahdollista kiinnittyä kouluun, kun ilmapiiri on turvallinen ja kannustava. Silloin hänen on mahdollista keskittyä koulunkäynnin kannalta oleellisiin asioihin, kuten oppimiseen, kun perusasiat ovat kunnossa. Oppimisympäristö voi joko sallia, tukea tai estää oppimista. Turvallinen ja ennakoitavissa oleva ympäristö motivoi oppimiseen ja vahvistaa oppilaan kykyä asettaa itselleen tavoitteita, joita saavuttamalla myös kouluun kiinnittyminen vahvistuu. Oppimisympäristö vaikuttaa oppilaan oppimiseen, sosiaalisten tilanteiden kehittymiseen ja yleiseen elämänlaatuun vaikuttaa merkittävästi. (Tian ym., 2016.)

Vaikka lähes kaikista haastatteluista kävi ilmi, että kouluun kiinnittymisen käsite on monelle luokanopettajalle vieras, niin käsitykset kiinnittyneestä oppilaasta sekä kiinnittymisen tukemiseen vaikuttavista tekijöistä olivat melko yhdensuuntaisia. Luokanopettajat tiedostavat kouluun kiinnittymisen sisällöt ja merkityksen hyvin huolimatta siitä, että käsite ei heidän käsitysten mukaan ole kovinkaan yleinen. Opettajien keskuudessa käytävä keskustelu työyhteisöissä sivuaa luokanopettajien mukaan kouluun kiinnittymisen osatekijöitä, mutta varsinaista käsitettä ei puheessa käytetä.

Tutkimustuloksissa oli havaittavissa paljon yhtäläisyyksiä rinnakkaisten käsitteiden suhteen ja rajanveto aineiston luokittelussa oli haastavaa. Toisaalta läheisten käsitteiden, kuten esimerkiksi koulutyöhön kiinnittyminen ja kouluhyvinvointi ovat kiinteästi yhteydessä yleiseen kiinnittymisen käsitteeseen vaikuttaen toinen toisiinsa (Manninen, 2018; Ulmanen, 2017). Myös Virtasen (2016) mukaan käsitteen täsmentäminen mahdollistaisi paremmin tutkimustulosten vertailun ja yhteenkokoamisen. Käsitteiden hajanaisuus ja termien täsmentämättömyys kouluun kiinnittymisen määrittelyssä näyttäisi vaikuttavan luokanopettajien käsitysten mukaan aiheen ympärillä käytävään keskusteluun siten, että opettajien keskuudessa tiedostetaan kouluun kiinnittyminen ilmiönä, mutta kiinnittymisen käsite ei ole käytössä. Tästä voisi päätellä myös oppilaan kouluun kiinnittymisen systemaattisen tukemisen olevan jossain määrin puutteellista. Aineistoista ilmeni toiveita kouluun kiinnittymisen käsitteen nostamisesta yhteiseen keskusteluun. Myös oppilaan kouluun kiinnittymisestä ja siihen liit-

tyvien osa-alueiden tiimoilta käytävää keskustelua pidetään tärkeänä ja sitä kaivataan lisää sekä työyhteisöihin että opettajankoulutukseen.

Oppilaan kiinnittyminen kouluun nähdään erittäin merkityksellisenä sekä minäpystyvyyden, joukkoon kuulumisen, koulumotivaation, yleisen hyvinvoinnin ja tulevaisuuden näkymien kannalta. Vastauksista käy ilmi sekin, että kouluun kiinnittyminen ja sen osatekijät ovat vastavuoroisessa suhteessa toisiinsa vaikuttaen kokonaisvaltaisesti oppilaan hyvinvointiin koulussa sekä opinnoissa pärjäämiseen. Turvallisuuden tunteen luominen ja osallisuutta tukevan ilmapiirin rakentaminen on opettajan vastuulla. Oppilaan joukkoon kuulumisen tunne ja kokemus siitä, että hän tulee hyväksytyksi omana itsenään, juuri sellaisena kuin on, sekä opettajan että muiden oppilaiden silmissä, vahvistaa tämän tutkimuksen tulosten mukaan hänen kiinnittymistään kouluun.

Luokanopettajien kuvaamat oppilaan kiinnittymistä tukevat tekijät seuraavat aiempia tutkimustuloksia joiltain osin. Vaikka osa tutkittavista mainitsi hakeneensa tietoa kouluun kiinnittymisestä ennen haastattelua, oli vastauksissa tulkittavissa selkeää, omaan työarkeen ja kokemukseen peilaavaa aitoa pohdiskelua. Aineistosta nousi esiin luokanopettajien tietoisuus siitä, kuinka vastuullinen ja moninainen opettajan työnkuva myös oppilaan kouluun kiinnittymisen tukijana on. Tässä kohtaa luokanopettajien käsitykset ovat yhteneväisiä aiemman tutkimustiedon kanssa.

Opettajan luoma lämmin ja läheinen vuorovaikutussuhde (esim. Lehtinen ym., 2016) tuli esiin lähes kaikissa vastauksissa. Aineistosta nousi vahvasti esiin luokanopettajan oma suhtautuminen oppilaisiin mukavana ja helposti lähestyttävänä opettajana, joka omalla läsnäolollaan ja toiminnallaan voisi jopa motivoita oppilasta käymään koulua ja pinnistelemaan opinnoissaan, mikä omalta osaltaan vahvistaisi myös oppilaan kiinnittymistä. Opettajan auktoriteettia sivuttiin vastauksissa kuvailemalla sisällöllisesti omin sanoin pedagogista suhdetta, jonka pohjana toimii opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus. (Hartunen, 2012; Siljander, 2016.) Auktoriteettia käsitteenä käytettiin vain kerran, jolloin sen avulla luonnehdittiin vain opettajan ohjaustyyliä tilanteessa, joka vaati jonkinasteisia kurinpidollisia toimia opettajalta (Saloviita, 2009).

Opettajan työn moninaisuus ja pedagogisen suhteen luominen oppilaaseen nähdään tässä tutkimuksessa erittäin merkittävänä oppilaan kiinnittymistä

mahdollistavina ja tukevina tekijöinä. Appletonin (2008) mukaan kouluun kiinnittymiseen vaikuttaa olennaisesti juuri se, kuinka organisoimme ja toteutamme opetusta. Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus on lukuisten aiempien tutkimustulosten valossa tärkein hyvää koulupolkua määrittävä tekijä. Vuorovaikutuksen lisäksi myös oppimisympäristön laatu vaikuttaa sekä oppimistuloksiin että yleiseen kouluun kiinnittymiseen. Opettajan tarjoama tunnetuki, toiminnan organisointi ja ohjauksellinen tuki tukevat opiskeluympäristöä. (Lehtinen ym., 2016.) Tässä tutkimuksessa luokanopettajien käsitykset painotivat eniten tunnetuen ja jossain määrin myös ohjauksellisen tuen osa-alueisiin. Oppilaan akateemisten taitojen ja kouluun kiinnittymisen yhteys korostuu useissa aiemmissa tutkimuksissa kuten myös tässä pro gradu -tutkielmassamme. Näiden tekijöiden vastavuoroisuus ja toinen toistaan tukevien osa-alueiden vahvistamisen tulkitsemme kaikille tutkimuksille yhteiseksi.

Vertaisryhmän ja kavereiden tuki oppilaan kouluun kiinnittymisessä nähtiin tässä tutkimuksessa vastausten perusteella erittäin merkitykselliseksi. Wang ja Eccles (2012) ovat kuvanneet kaverisuhteita ja vertaisryhmän vaikutusta kuitenkin hieman monimutkaisemmiksi. Vertaisryhmä voi parhaimmillaan tukea oppilaan kouluun kiinnittymistä, mutta sillä on myös kiinnittymistä heikentäviä vaikutuksia. Hyvät kaverisuhteet vahvistavat kouluun kiinnittymistä, mutta esimerkiksi kiusaaminen vertaisryhmässä vaikuttaa heikentävästi oppilaan kouluun kiinnittymiseen. (Vollet ym., 2017.) Vuorovaikutustaitojen harjoittelu nähdään aineiston mukaan tärkeäksi ilmapiirin ja kaverisuhteiden rakentamisessa. Opettajan sensitiivinen huomiointi kaveritaitojen ylläpitämisessä sekä muiden oppiaineiden rinnalla toteuttava hyvinvointiopetus hyödyttää kaikkia oppilaita ja käsitysten mukaan saattaa vähentää kiusaamista ja yksin jäämisen kokemuksia. Myös Manninen (2018) toteaa oman tutkimuksensa perusteella oppilaiden tarvitsevan sekä opettajan että huoltajien ja vertaisten tukea ja näkee lisätutkimuksen olevan aiheellista koulussa viihtymisen näkökulmasta.

Kokemus osallisuudesta voi merkittävästi tukea oppilaan hyvinvointia, minäkuva ja oppimismotivaatiota. Myönteinen palaute ja konflikteja sietävän opettaja-oppilas suhteen rakentaminen tuottavat pystyvyyttä ja ponnistelua tuottavan kehän. (Poikkeus, A.-M, 2012.)

Tutkimuksessa kuvattiin opettajan toimivan myös oppimisen kannustajana ja oppimismotivaation herättäjänä niin, että muistuttelee ja kertoo oppilaille opiskelun tärkeydestä. Oppilaiden kouluun kiinnittymistä tulee tukea ja kannustaa heitä itse panostamaan oppimiseen aktiivisesti ja sinnikkäästi. Oppilaat on ohjattava kiinnostumaan oppimisestaan ja ottamaan vastuuta sekä itsestään että toisistaan. (Moilanen, 2011.)

Aineistossa oli tulkittavissa erilaisia käsityksiä liittyen oppilaan tukemiseen hänen kouluun kiinnittymisensä suhteen. Luokanopettajien käsitykset vaihtelivat siinä, mikä parhaiten tukisi oppilasta kiinnittymään tai millainen on kouluun kiinnittynyt oppilas. Joissakin vastauksissa asiaa lähestyttiin vastakkaisesta näkökulmasta. On kuitenkin tutkittu, että vaikka sekä opettajan että vertaisryhmän vaikutus on suuri, niin kaikkein merkittävin on oppilaan kokemus osallisuuden ja joukkoon kuulumisen tunne (Vollet ym., 2017). Se sekä ilmentää tämän tutkimuksen perusteella sekä kouluun kiinnittynyttä oppilasta että vahvistaa oppilaan kiinnittymistä. Tämänkin tutkimuksen aineistossa joukkoon kuulumisen ja osallisuus mainittiin useasti. Oma tulkintamme kuitenkin liittyy tältä osin myös siihen, että opettajalla on vastuu ilmapiiristä ja ryhmäytymisestä, ne eivät synny itsestään. Ulmanen (2017) toteaaakin, että opettajan tapa kohdata oppilaat vaikuttaa oppilaiden keskinäisiin suhteisiin. Opettaja tukee oppilaiden välistä vuorovaikutusta vahvistamalla suhdetta oppilaaseen lisäten samalla vertaisryhmän koulumyönteisyyttä.

Koulupudokkuus voi olla seurauksena heikosta tai huonosta kouluun kiinnittymisestä. Tutkimusaineistossa oli nähtävissä huonosti kiinnittyneen oppilaan uhkakuva koulupudokkaana ja myöhemmin syrjäytymisvaarassa olevana nuorena. Aiempien tutkimusten mukaan tämä on aiheellinen näkymä, sillä kouluun kiinnittymisen tutkimuksen perusta on juuri koulupudokkuuden tutkimuksessa. (Appleton ym., 2006.) Virtanen (2016) käyttää äärimmäisen kiinnittymättömyyden termiä kuvatessaan koulun keskeyttämistä juuri silloin, kun oppilasta ei ole kyetty kasvatukseen ja opetuksen keinoin tukemaan riittävästi.

Opetus ja kasvatusta tulee opetussuunnitelman (2014) mukaan järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa. Luokanopettajien käsityksissä oli paljon kuvausta huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkityksestä oppilaan kiinnittymisen tukijana. Positiivinen ja avoin vuorovaikutus nähtiin hyväksi sillaksi kodin ja

koulun välillä myös siten, että sen avulla voidaan saada aikaan myönteisiä mielikuvia koulusta, mikä saattaa kasvattaa myös kodin suhtautumista koulua kohtaan. Joidenkin käsitysten mukaan oppilaan kiinnittymistä voi heikentää kodin negatiivinen suhtautuminen koulua kohtaan.

Tutkimusaineistossa kuvattiin yhdeksi oppilaan kouluun kiinnittymisen haasteeksi viimeaikaiset etäkoulujärjestelyt etenkin isompien oppilaiden kohdalla. Yksin jääminen ja opettajan tuen puute nousivat käsitysten mukaan kiinnittymistä heikentäviksi tekijöiksi, mikä herätti huolta luokanopettajissa. Pandemian aikainen etäkoulu on tutkittavien mukaan lisännyt eriarvoisuutta oppilaiden keskuudessa ja saattanut huonontaa oppimisen edellytyksiä opiskelun tapahtuessa kannustavan ja oppilasta ohjauksellisesti tukevan ympäristön puuttuessa. Tämä on luokanopettajien käsitysten mukaan vaikuttanut oppilaiden kouluun kiinnittymiseen. Poikkeuksellinen pandemia-aika on saattanut myös nostaa esiin keskustelua kouluun kiinnittymisestä ja osoittanut käytännössä kouluun kiinnittymisen vaikutukset. Tästä voidaan päätellä, että kouluun kiinnittymisestä ja sen tukemisesta käytävä keskustelu voi tulevaisuudessa lisääntyä, sillä tutkijat (mm. Virtanen, 2016) ovat kuvanneet kouluun kiinnittymistä nimenomaan käytännön tarpeista lähteväksi ilmiöksi, jonka avulla pyritään vaikuttamaan oppimisen haasteisiin. Kouluun kiinnittymisen tutkimuksen ja siihen liittyvän keskustelun voisi näin ollen olettaa laajenevan entisestään sekä kotimaassa että myös kansainvälisellä tasolla.

Myös isot ryhmät asettavat aineiston mukaan haasteita oppilaantuntemuksen puitteissa siten, että opettajan mahdollisuudet ovat rajalliset havaitsemaan kouluun kiinnittymisen pulmia ajoissa, jotta oppilaan kiinnittymistä olisi mahdollista tukea. Opettajan työssä nähdään olevan niin monta ulottuvuutta, että varsinkin poikkeusoloissa erilaisten tuen tarpeiden havaitseminen on aineiston mukaan entistä haastavampaa.

Tutkimuksen perusteella voimme päätellä kouluun kiinnittymisen käsitteenä tarvitsevan lisää tunnettavuutta ja keskustelun lisäämistä. Luokanopettajien käsityksistä oli tulkittavissa paljon niin sanottua hiljaista tietoa, joka muodostuu kokemuksen ja tekemisen kautta (Vilkkä, 2006). Tutkittavien oli paikoitellen vaikea sanallistaa omia käsityksiään kouluun kiinnittymisestä, mikä puoltaa myös keskustelun lisäämistä yhteisessä keskustelussa niin ammatilli-

sesti kuin julkisesti. Oleellisesti näissä keskusteluissa on mielestämme myös kouluun kiinnittymisen käsitteen käytön vahvistaminen. Tämä edellyttää käsitteen täsmentämistä tutkimuskentällä.

6.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen toteuttamisessa on syytä huolehtia tutkimuksen luotettavuudesta. Määrällisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa erotetaan kaksi eri käsitettä: validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetti kuvaa sitä, kuinka hyvin tutkimus vastaa tutkimustehtävään. Reliabiliteetti puolestaan kuvaa tutkimuksen toistettavuutta ja mittauksen tarkkuutta. (Tuomi & Sarajärvi, 2009.) Käytimme tutkimuksessamme laadullista, fenomenografista tutkimusotetta. Sen validiteetin ja reliabiliteetin arvioiminen ei ole niin yksinkertaista verrattuna määrälliseen tutkimukseen.

Tutkimuksemme tarkoituksena oli tutkia luokanopettajien käsityksiä oppilaan kouluun kiinnittymisestä ja sen tukemisesta. Kahdeksan luokanopettajan haastattelemisen antoi meille tarpeeksi tietoa, jotta pystyimme vertailemaan, arvioimaan ja pohtimaan riittävän kattavasti haastateltavien käsityksiä tutkimuskysymyksemme suunnassa. Vaikka pyrimme pitämään objektiivisen suhteen tutkittavaan ilmiöön, ovat tutkimustavoite, käsitteet, aineistonkeruumenetelmät sekä aineistonanalyysi meidän itse määrittelemiä kokonaisuuksia. Tämä aiheuttaa sen, että tutkimus muotoutuu väkisinkin meidän näköisemmeksemme. Laadullista tutkimusta Kiviniemi (2001) kuvaakin tutkijan henkilökohtaiseksi tulkinnalliseksi konstruktioksi tulkittavasta ilmiöstä. Tämä edellä mainittu kuvaus laadullisen tutkimuksen luonteesta on nähtävissä myös meidän tutkimuksessamme siten, että olemme oman teoreettisen perehtyneisyyden pohjalta tulkinneet haastattelujen antia ryhmitellen niitä pääkategorioihin sen mukaan, kuinka olemme aineistoa käsittäneet ja tulkinneet.

Paloniemi ja Huusko (2016) ovat kuvanneet fenomenografisen luonteen määrittävän lopulta siten, kuinka käsitykset kokonaisuudessaan ymmärretään ja kuinka niitä tutkimuksessa lähestytään. Olemme pyrkineet mahdollisimman objektiiviseen lähestymiseen onnistuen siinä melko hyvin. Oli mielenkiintoista havaita luokanopettajien käsityksissä paljon yhteneväisyyksiä keskenään mutta

samalla myös eroavaisuuksia aiempiin tutkimuksiin. Fenomenografiassa variaatioteoreettinen painotus auttaa ymmärtämään erilaisten käsitysten rakentumista ja tässäkin tutkimuksessa variaatioteorian käyttö olisi mahdollistanut käsitteiden tapojen ymmärtämisen ja selvittämisen (Paloniemi & Huusko, 2016).

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää luokanopettajien käsityksiä kouluun kiinnittymisestä. Mielestämme onnistuimme käsitysten kuvaamisessa melko hyvin. Pyrimme kirjoittamaan tutkimusprosessia auki mahdollisimman avoimesti. Koimme aineiston analysoinnin ja raportoinnin itselle mielekkääksi ja merkitykselliseksi siksi, että oma tietoisuutemme oppilaan kouluun kiinnittymisestä lisääntyi. Tutkimusprosessin myötä vahvistui varsinkin oppilaan kiinnittymisen tukemiseen liittyvien osatekijöiden, kuten turvallisen ilmapiirin ja opettajan lämminhenkisen vuorovaikutuksen merkitys. Yllättävää oli kuitenkin se, miten vähäistä näinkin tärkeän asian ympärillä käytävä keskustelu käsitysten mukaan on. Toivomme, että tämä tutkimus lisää omalta osaltaan keskustelua kouluun kiinnittymisestä.

6.3 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Tutkimustyön merkitystä kasvatusalalla ei voi liiaksi korostaa. Kasvatusalalla ollaan jatkuvassa vuorovaikutuksessa pienten, haavoittuvaisten lasten keskuudessa. Kaikki uusi ja tutkittu tieto, joka parantaa kasvatusalalla toimivien ihmisten ymmärrystä ja työn laatua on aina tervetullutta.

Opettajalla on keskeinen rooli kasvatus- ja sivistysprosessin mahdollistajana ja tukijana. Myös tässä tutkimuksessa opettajan merkitys nousi yhdeksi tärkeimmistä kouluun kiinnittymiseen vaikuttavista tekijöistä. Olisikin mielenkiintoista kohdentaa jatkotutkimukset opettajan toimintaa kohtaan sekä laajentaa näkökulmaa ja syventää tietoa kouluun kiinnittymistä tukevista tekijöistä. Erityisesti kiinnostavaa olisi paneutua lisää seuraavanlaisiin aiheisiin: opettajan toiminta ja oman toiminnan arviointi suhteessa luokan ilmapiiriin sekä laadukaana vuorovaikutuksen tukeminen opettajan työhön kiinnittymisessä.

Oppilaan kouluun kiinnittymisestä tehtyjen tutkimusten valossa voidaan kiinnittymistä peilata muihinkin ympäristöihin, esimerkiksi joukkueurheilun

ja työyhteisöihin. Esimiehet, valmentajat, ilmapiirit ja toimintaympäristöt mu-
kailevat tietenkin toiminnalle tyypillisiä lainalaisuuksia, mutta ainakin ajatuk-
sen tasolla ilmiöitä ja prosesseja on mielenkiintoista siirtää koulukontekstista
edellä mainittuihin ympäristöihin, joissa toimitaan aktiivisessa vuorovaikutuk-
sessa toisten ihmisten kanssa. Myös tämän pro gradu -tutkielmamme aineisto
kertoo samoista sisällöistä ja on lisännyt omaa mielenkiintoamme sekä kouluun
kiinnittymistä kohtaan että yleistä kiinnittymistä kohtaan erilaisissa konteks-
teissa.

Tutkimuksesta saadun tiedon avulla voimme nyt paremmin tukea oppi-
laidemme kouluun kiinnittymistä. Ymmärrämme ilmiön vaikuttavan kokonais-
valtaisesti oppimiseen, motivaatioon, sosiaalisiin suhteisiin ja koko oppilaan
tulevaisuuteen. Tutkimuksestamme saadun tiedon pohjalta kouluissa tulisi lisä-
tä tietoisuutta oppilaan kouluun kiinnittymisestä sekä sen tukemiseen vaikut-
tavista tekijöistä, jotta kiinnittyminen vahvistuisi jokaisen oppilaan kohdalla.
Tämän lisäksi yhteinen arvokeskustelu sekä kouluun kiinnittymisen osatekijöi-
den esiin nosto ja käsitteiden avaaminen opettajien keskinäisessä puheessa
vahvistaisi tietoisuutta tuoden kouluun kiinnittymisen vahvistamisen lähem-
mäksi jokaista opettajaa ja oppilasta.

Aro ja Nurmi (2019) korostavat arvojen ja motivaation merkitystä sekä
opettajan toimintaa kouluun kiinnittymisen yhteydessä. Koko koulun toiminta-
kulttuurissa tulisi näkyä opetussuunnitelman perusteissa linjattu arvopohja,
joka painottaa motivaatiota tukevia tekijöitä ohjaten kaikkien aikuisten ja kou-
lun toimintakulttuurin toimintaa tukien jokaisen oppilaan kouluun kiinnitty-
mistä, unohtamatta samalla aikuisten työhön kiinnittymistä ja sen vaikutuksia.
Opettajan toiminta on oppilaan koulunkäynnin kannalta keskeinen tekijä, joka
vaikuttaa sekä oppilaan koulupolkuun, oppimiseen että yleiseen hyvinvointiin,
mutta myös myöhempisiin vaiheisiin elämässä.

Aiempien tutkimusten lisäksi tämän pro gradu - tutkielmamme mukaan
opettajan rooli on oppilaan koulunkäynnille niin merkittävä, että opettajan
työssä jaksaminen nousee väistämättä pohdintoihin ja siihen liittyvä jatkotut-
kimus mielekkääksi tavoitteeksi. Myös opettajan oma työhön kiinnittyminen on
aiempien tutkimusten mukaan mainittu tärkeänä osatekijänä oppilaan kouluun
kiinnittymisen yhteydessä. Voidakseen toteuttaa laadukasta opetusta ja tukea

oppilaan kouluun kiinnittymistä, on opettajan työssä jaksamisesta, viihtymisestä ja työhön kiinnittymisestä huolehdittava. Työhönsä kiinnittynyt opettaja on motivoitunut tekemään opetustyötä, jaksaa luoda kannustavaa ja lämminhenkistä vuorovaikutusta sekä positiivista oppimisilmapiiriä yhdessä huoltajien kanssa, jotta yhä useammat lapset kiinnittyisivät kouluun ja menestyisivät opinnoissaan yhteisten tavoitteiden suuntaisesti, jokainen omista lähtökohdistaan yhteistyössä toisten kanssa.

LÄHTEET

- Ahtola, A. (toim.) 2016. Psykkinen hyvinvointi ja oppiminen. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Appleton, J. J., Christenson, S. L., Kim, D. & Reschly, A. L. (2006). Measuring cognitive and psychological engagement: Validation of the Student Engagement Instrument. *Journal of School Psychology*, 44, 427–445.
- Aro, T. & Nurmi, J.-E. 2019. Motivaatio, tunteet ja oppiminen. Teoksessa T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.) *Oppimisen vaikeudet*. Niilo Mäki Instituutti, s. 128-147.
- Aunola, K. 2017. Motivaation kehitys ja merkitys kouluiässä. Teoksessa Katarina Salmela-Aro & Jari-Erik Nurmi (toim.) *Mikä meitä liikuttaa. Modernin motivaatiopsykologian perusteet*. 3., täysin uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, s. 105- 126.
- Eccles, J. S. & Wang, M.-T. 2012. Part 1 commentary: So what is student engagement anyway? Teoksessa: S. L. Christenson, A. L. Reschly & C. Wylie (toim.) *Handbook of research on student engagement*. New York: Springer, s. 133-145.
- Finn, J. D. & Zimmer, K. S. 2012. Student engagement: What is it? Why does it matter? Teoksessa: S. L. Christenson, A. L. Reschly & C. Wylie (toim.) *Handbook of research on student engagement*. New York: Springer, s. 97-131.
- Fredrickcs, J. A., Ye, F., Wang, M.-T. & Brauer, S. 2019. Profiles of school disengagements: not all disengaged students are alike. Teoksessa J. A. Fredricks, A. L. Reschly, & S. L. Christenson (toim.) *Handbook of student engagement interventions*. London: Elsevier, s. 31-44.
- Hakala, J. 2018. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa R. Valli & J. Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin* 1. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Harjunen, E. 2002. Miten opettaja rakentaa pedagogisen auktoriteetin. Otteita opettajan arjesta. Väitöskirja. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

- Harjunen, E. 2011. Kuka täällä määrää: minä, sinä vai me yhdessä? Teoksessa: T. Jantunen & E. Ojanen (toim.) Sydämen sivistys. Kasvatuksen ytimessä. Helsinki: Aurinko Kustannus, s. 195-213.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2012. Tutki ja kirjoita. 15.-17.painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Holappa, R. E., 2015. Oppilaan kouluun kiinnittymistä mittaava web-sovellus opettajan työn tukena. Jyväskylän yliopisto.
- Huusko, M. & Paloniemi, S. 2006. Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. *Kasvatus* 2, 162-173.
- Häkkinen, K. 1996. Fenomenografisen tutkimuksen juuria etsimässä. Teoreettinen katsaus fenomenografisen tutkimuksen lähtökohtiin. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Opetuksen perusteita ja käytänteitä 21.
- Järvinen, M., Sainio, M. 2020. "Kuin olisi sen lapsen ilme kirkastunut". Työkaluja opettajalle lapsen kouluhyvinvoinnin tutkimiseen kolmikantaneuvottelussa. Kehittämiskeskus Opinkirjo. Eura Print.
- Kakkori, I. & Huttunen, R. 2014. Fenomenologia, hermeneutiikka ja fenomenografinen tutkimus. Teoksessa *Ajan kasvatus. Kasvatusfilosofia aikalaiskritiikkinä*. Saari, A., Jokisaari, O-J. & Värri, V-M. (toim.) Tampere University Press, s. 375-380.
- Keränen, K., 2018. Kouluun kiinnittymisen yhteys koulumenestykseen - Systemaattinen kirjallisuuskatsaus. Pro gradu. Jyväskylä.
- Kindermann, T. A. 2015. Peer group influences on students' academic motivation. Portland State University.
- Kiuru, N., Poikkeus, A.-M., Lerkkanen, M.-K., Pakarinen, E. Siekkinen, M. Ahonen, T. & Nurmi, J.-E. 2012. Teacher-perceived supportive classroom climate protects against detrimental impact of reading disability risk on peer rejection. *Learning and Instruction*, 22(5), s. 331-339.
- Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Keuruu: PS-kustannus.
- Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

- Kämppi, K., Välimaa, R., Ojala, K., Tynjälä, J., Haapasalo, I., Villberg, J. & Kannas, L. 2012. Koulukokemusten kansainvälistä vertailua 2010 sekä muutokset Suomessa ja Pohjoismaissa 1994-2010: WHO-koululaistutkimus. Koulutuksen seurantaraportit 2012:8. Tampereen yliopistopaino.
- Lehtinen, E., Vauras, M. & Lerkkanen, M.-K. 2016. Kasvatuspsykologia. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Lerkkanen, M.-K., Pakarinen, E. 2018. Opettajan merkitys oppimismotivaatiolle. Teoksessa Motivaatio ja oppiminen. K. Salminen-Aro (toim.) Jyväskylä: PS-kustannus, s. 312-340.
- Manninen, S. 2018. Kouluviihtyvyys ja siihen liittyvät tekijät peruskoulussa ja toisen asteen opinnoissa. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Minkkinen, J. 2015. Lapsen hyvinvointimalli. Lasten emotionaalinen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet alakoulussa. Väitöskirja: Tampereen yliopisto.
- Moilanen, P. 2011. Matkalla yhteisöllisyyteen. Teoksessa Sydämen sivistys. Kasvatuksen ytimessä. T. Jantunen, E. Ojanen (toim.) Porvoo: Aurinko Kustannus, s. 175-194.
- Muhonen, H., Vasalampi, K., Poikkeus, A.-M., Rasku-Puttonen, H. & Lerkkanen, M.-K. 2016. Lämmin opettaja-oppilassuhde edistää kouluun sitoutumista. Kasvatus 47: 2, s. 112-124.
- Mäntynen, A. , Kniivilä, S. & Lindblom-Ylänne, A. 2017. Tiede ja teksti. Tehoa ja taitoa tutkielman kirjoittamiseen. Gaudeamus.
- Määttä, K. & Uusiautti, S. 2012. Pedagoginen auktoriteetti ja pedagoginen rakkaus - yhdessä vai vastakkain? International Journal of schooling 8:1, s. 21-39.
- Norrena, J. 2013. Opettaja tulevaisuuden taitojen edistäjänä. ”Jos haluat opettaa noita taitoja, sinun on ensin hallittava ne itse”. Jyväskylän yliopisto.
- Ollila, P., Koivisto, A.-M., Karvonen, S. & Lindfors, P. 2020. Perheen sosiaalisen taustan ja subjektiivisen kouluyhteisöaseman yhteys yhdeksäsluokkalaisten kouluun kiinnittymiseen. Julkarin julkaisuja. Yhteiskuntapolitiikka-lehti.

- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.
- Poikkeus, A.-M., 2019. Oppimista muokkaavat tekijät. Teoksessa Oppimisen vaikeudet. Niilo Mäki Instituutti.
- Puolimatka, T. 2010. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden rakentamisen filosofia. Hämeenlinna: Karisto.
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom- Ylänne, s. & Paavilainen, E. 2013. Tutkimuksen voimasanoja. Helsinki, Sanoma Pro, s. 30-49.
- Rumberger, R. W. & Rotermund, S. 2012. The relationship between engagement and high school dropout. S.L. Christenson, A. L. Reschly & C. Wylie (toim.), Handbook of Research on Student Engagement. New York: Springer, 491-513.
- Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. 2020 Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus
- Pöysä, S. 2020. Students' situational engagement in lower secondary school: Association with overall engagement and contextual factors. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyypeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopisto.
- Saloviita, T. (Ed.). (2009). Meidän koulu. Keinoja työrauhan ja hyvän ilmapiirin saavuttamiseen. PS-Kustannus.
- Saloviita, T. 2007. Työrauha luokkaan. Löydä omat toimintamallisi. Jyväskylä: PS-kustannus
- Siljander, P. 2016. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Peruskäsitteet ja pääsuuntaukset. Uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Soini, T., Pietarinen, J., Pyhältö, K., Westling, S. K., Ahonen, E., & Järvinen, S. 2012. Mitä jos opettaja etäantyy työstään? Näkökulmia opettajan työhön kiinnittymiseen. V- M. Ulvinen (toim.) Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 2., s. 5-20.
- Sointu, E., Virtanen, T., Lappalainen, K. & Hotulainen, R. 2017. Vahvuuksien ja motivaation tukeminen edistämässä koulupolulle kiinnittymistä ja hyvinvointia. Teoksessa Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2015. Kouluterveyskysely. Viitattu 10.3.2022 <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-asiantuntija-tyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Kouluterveyskysely.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. TENK. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
- Ulmanen, S. 2017. Miten kiinnittyä kouluun? Oppilaiden näkökulma koulutyöhön kiinnittymisen haasteisiin. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.
- Updyaya, K., Salmela-Aro, K. 2013. Development of school engagement in association with academic success and well-being in varying social contexts, A review of empirical research. *European Psychologist*, 10, s. 136-147.
- Valli, R. (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valli, R., Aaltola, J. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1: Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vanas, A. 2018. Osallisuutta ekaluokalta lähtien. Opettaja-lehden haastattelu. <https://www.opettaja.fi/tyossa/osallisuutta-ekaluokalta-lahtien/>
- Vasalampi, K., Torppa, M., Eklund, K., Ahonen, T., Lerkkanen, M.-K., Salminen, J., & Poikkeus, A.-M. 2018. Muutostrendien tarkastelu nuorten koulumotivaatiossa ja -hyvinvoinnissa : kohorttitutkimus yli kolmen ajankohdan. *Kasvatus*, 49(4), 272-286.
- Vilkkä, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.
- Vilkkä, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Virtanen, T. 2016. Student engagement in Finnish lower secondary school. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto.
- Virtanen, T., Lerkkanen, M.-K., Poikkeus, A.-M. & Kuorelahti, M. 2015. The relationship between classroom quality and students' engagement in secondary school. *Educational Psychology*, 35, 963-983.

- Viskari, S. 2009. Tieteellisen kirjoittamisen perusteet. Opas kirjoittamiseen ja seminaarityöskentelyyn. 5., uudistettu painos. Tampereen yliopistopaino.
- Voelkl, K. E. 2012. School identification. Teoksessa S. L. Christenson, A. L. Reschly & C. Wylie (toim.) Handbook of research on student engagement. New York: Springer, s. 193-218
- Vollet, J., Kindermann, T.A. & Skinner, E.A. 2017. In peer matters, teachers matter: Peer group influences on students' engagement depend on teacher involvement. *Journal of Educational Psychology*, 109(5), 635-652.
- Väljärvi, J. 2017. PISA 2015: Oppilaiden hyvinvointi. Jyväskylän yliopisto: Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Wang, M. T. & Holcombe, R. 2010. Adolescents' perceptions of school environment, engagement and academic achievement in middle school. *American Educational Research journal*, 47, s. 633-662.
- Widlund, A. 2021. Development of academic well-being during secondary education: Relations to performance, Motivational beliefs and aspirations. Väitöskirja. Åbo Akademi University.